

KOMPLEX TÉMÁK
SOKRÉTŰ TANTÁRGYAK

A VILÁG AZ OSZTÁLYTEREMBEN

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

TANÁRI KÉZIKÖNYV

Globális nevelés iskolai foglalkozások
5-8. évfolyamos tanulók számára

anthropolis

A világ az osztályteremben

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

Globális nevelés iskolai foglalkozások 5-8. évfolyamos tanulók számára

Szerkesztette: Bán Dávid, Nagy Balázs

Írta: Bugán Ilona, Galambos Attila, Marton Éva, Váczi Dorottya

Anthropolis Egyesület, 2020

Komplex témák - sokrétű tantárgyak

anthro p o l i s

Kiadja az Anthropolis Egyesület, 2020-ban.

www.anthropolis.hu

A kiadásért felel az Anthropolis Egyesület elnöke, Bán Dávid

Grafikai tervezés, tördelés, nyomdai előkészítés: Benes Mátyás

Korrektúra: Papilion Viola

Készült HK Grotesk és Zilla Slab betűtípussal, újrapapírra a Premier Nyomdában.

ISBN 978-615-80175-4-1

Ez a képzési anyag az Európai Bizottság által társfinanszírozott *Komplex témák - sokrétű tantárgyak* (CSO-LA/2017/388-121) elnevezésű projekt keretében készült.

Ez a mű a **Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd!** 4.0 Nemzetközi Licenc feltételeinek megfelelően használható fel.

Ez azt jelenti, hogy a teljes szöveg és a képek, valamint azok részletei szabadon másolhatók, terjeszthetők és megjelentethetők, azonban hivatkozni kell a szerzőkre és a *Komplex témák - sokrétű tantárgyak* projektre. Ha módosított formában szeretné az anyagot terjeszteni, előbb kérjen rá engedélyt! Az így elkészült munkát csak ugyanilyen vagy hasonló licenc alatt terjesztheti, kereskedelmi céllal nem.

A projektet és a kötet megjelenését az Európai Bizottság támogatta.

Ez a kiadvány a szerzők véleményét tükrözi, a Bizottságot nem terheli felelősség a benne foglalt információk felhasználásának következményeiért.

www.ec.europa.eu

TARTALOM

7 BEVEZETŐ

8 MIK AZOK A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI CÉLOK? 17 cél a fenntarthatóbb világért

18 SZEGÉNY NEMECSEK Esélyegyenlőség és egyenlőtlenség A Pál utcai fiúkban

26 FELCÍMKÉZETT KÖRNYEZETVÉDELEM Címkék, melyek segítenek egészségesebben, tudatosabban élni és fogyasztani

34 TE IS SZUPERHŐS VAGY? Társadalmi felelősségvállalás új köntösben

48 DE KI A SZEGÉNY? Marginalizáció az irodalomban

62 BON VOYAGE Környezettudatos közlekedés

74

KÖRNYEZETTUDATOSSÁG ÉS HULLADÉKMENTESSÉG

A zero waste

80

MIRŐL MESÉLNEK AZ ÁLLATOK?

Állatmesék a tanórán

92

SZAVAK NÉLKÜL

A nemverbális kommunikáció

102

A CSÍKOS PIZSAMÁS FIÚ

Regényfeldolgozás

112

NAPLÓ

A személyes történetmesélés ereje

124

ORVOSOK HATÁROK NÉLKÜL

Afrikai egészségügy európai szemmel

TÉMÁK

KÉSZSÉGEK

A Nemzeti alaptantervben (NAT, 2012) megjelenő globális nevelési készségek az egyes tantárgyak szerint

- történelem: a globalizálódó világ és Magyarország kapcsolata
- földrajz, biológia: a globális környezeti, társadalmi-gazdasági rendszerek, összefüggések, a fenntarthatóság megértése
- erkölcsstan: a globalizáció hatásai

A globális nevelés által hangsúlyozott készségek

- a helyi és globális problémákra vonatkozó információk megszerzése és feldolgozása
- a globális folyamatok és összefüggések elemzése
- átgondolt döntések meghozatala a globális problémákkal kapcsolatban

A kulcsfontosságú készségek azon részterületei, melyeket a globális nevelés segít fejleszteni

- **SZÖVEGÉRTÉS**
pl. a helyi és globális problémákkal kapcsolatos információk hatékony kiválasztása
- **KRITIKAI GONDOLKODÁS**
pl. vitatott és bonyolult kérdések kezelése
- **KOMMUNIKÁCIÓS KÉSZSÉGEK**
pl. eltérő vélemények tudomásulvétele, mások szempontjainak és világlátásának megértése
- **KONFLIKTUSKEZELÉS**
pl. véleményalkotás globális kérdésekről, illetve a vélemény tisztelettudó kifejtése
- **KREATÍV GONDOLKODÁS**
pl. alternatív megoldások mérlegelése a globális problémák kapcsán

ÉRTÉKEK

- fenntarthatóság
- méltóság
- igazságosság
- egyenlőség
- szabadság
- sokszínűség
- béke

SZEMLÉLETMÓD

- tisztelet
- nyitottság
- empátia
- teljesség
- felelősségvállalás
- szolidaritás

A Globális nevelés keretei

FŐBB JELLEMZŐK – AKTÍV MEGKÖZELÍTÉS

- „Empowerment”¹
- Teljesítőképeség
- Motiváció

hogyan tegyünk a globális változásért:
kollektív jóllét és fenntartható fejlődés

¹ Az egyén azon készségeinek fejlesztése, mely révén hatékony döntéseket tud hozni. Az egyének, csoportok és/vagy közösségek arra irányuló törekvése, hogy úrrá legyenek a körülményeiken és elérjék céljaikat, s ezáltal maximálisan tudjanak élni az életminőségük javítására kínálkozó lehetőségekkel.

BEVEZETŐ

Ez a kiadvány olyan foglalkozásokat, óravázlatokat tartalmaz, melyek a globális nevelés szellemében készültek. A globális nevelés egy olyan oktatási szemlélet, amely a globális világ működésének, a globalizáció jelenségének megismertetését célozza. A globalizáció számtalan lehetőséget és ugyanakkor veszélyt is rejt magában, melyekkel nap mint nap találkozunk. Hogyan tanulhatjuk meg kihasználni ezeket az előnyöket, illetve elkerülni a veszélyeket és csökkenteni a globalizációval járó ártalmakat? A globális nevelés választ ad ezekre a kérdésekre. Olyan szemléletet képvisel, amely a globalizált világunk mindennapi kihívásaira való felkészülést segíti, hogy megértsük, döntéseinkkel hatással vagyunk mások életére és a közös jövőnkre egyaránt.

A globális nevelés, avagy a Nemzeti Alaptantervben megfogalmazott globális felelősségvállalás kérdései egy-egy feladatban, megfogalmazásban rendszertelen módon ugyan, de időnként felbukkannak a ma forgalomban levő tankönyvekben, oktatási anyagokban is. Hiányzik belőlük azonban azok átfogó magyarázata, rendszerezettsége, megannyi kapcsolódása, háttéranyaga. Különböző – főleg civil – szervezetek, így például az Anthropolis Egyesület pályázati forrásokból több, jól használható, leginkább különböző jelenségekre, témákra és tematikákra fókuszáló globális nevelési szemléletű oktatási anyagot jelentetett meg az elmúlt bő másfél-két évtizedben, de nem készültek eddig konkrét tantárgyokhoz köthető ilyen jellegű munkák.

Az Európai Bizottság társfinanszírozásában megvalósuló „Komplex témák – sokrétű tantárgyak” elnevezésű projekt keretében elkészült oktatási segédlet-sorozat három tantárgy – földrajz, magyar nyelv- és irodalom, matematika – tanárai számára kínál konkrét példákat, gyakorlatokat, óravázlatokat, amelyek segítségével a globális nevelés szemlélete bevihető az adott tantárgy lényegében bármely tanórájára, vagy a tanításon kívüli foglalkozásokra. A kötetben megtalálható feladatok nem követik az adott tanévre vonatkozó tanmenetet, leginkább kiegészítik, színesítik azt, magukat a feldolgozásra kerülő szövegeket sem feltétlenül a hagyományos irodalmi környezetből merítettük. Ugyanakkor fontos szempont az is, hogy ezekben megjelenjenek az ENSZ által 2015-ben megfogalmazott, minden polgárra vonatkozó Fenntartható fejlődési célok (avagy az angol rövidítést használva: SDG-k) is.

A globális nevelésről, a Fenntartható fejlődési célokról bővebb információt, további óravázlatokat, forrásanyagokat, fogalomtárat talál a www.globnev.hu honlapon, vagy kérje ingyen megrendelhető „Útmutató a globális neveléshez” című tájékoztató kiadványunkat az anthropolis.iroda@gmail.com címen!

A kötetben felbukkanó internetes hivatkozások a QR kódok beolvasásával az okos eszközökön könnyen megnyithatóak. Mindemellett az összes link elérhető a www.anthropolis.hu/tankonyv honlapon, ahonnan letölthetőek a kötetben megjelenő feladatlapok és mellékletek is.

MIK AZOK A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI CÉLOK?

.....

17 cél a fenntarthatóbb világért

.....

	<p>JAVASOLT KOROSZTÁLY: 5-8. ÉVFOLYAM</p>		<p>IDŐTARTAM: 45 PERC</p>
	<p>KAPCSOLÓDÓ TANTÁRGYAK földrajz, életvitel, történelem</p>		
	<p>KAPCSOLÓDÓ TÉMAKÖRÖK globalizációs kérdések, kritikai gondolkodás, társadalmi felelősségvállalás, együttélés</p>		
	<p>SZÜKSÉGES ELŐZETES TUDÁS nincs</p>		
	<p>A FELADAT CÉLJA a Fenntartható fejlődési célok megértése</p>		
	<p>A FELADAT FEJLESZTI szövegértés, logikus gondolkodás, szövegalkotás, prezentációs és íráskészség, írásbeli és szóbeli kommunikáció, kreativitás, együttműködés, rendszerszemlélet, szervezőkészség, kritikai gondolkodás</p>		

Mellékletek elérhetőek a www.anthropolis.hu/tankonyv honlapon.

A FOGLALKOZÁS MENETE

CSOPORTBONTÁS (10 PERC)

A diákokat 3-4 fős csoportokba rendezzük. Kiosztjuk a Fenntartható fejlődési célok logóit. Megkérjük a diákokat, hogy pár percig tanulmányozzák azokat, nézzék meg a logókat, gondolkodjanak el rajta, hogy mit jelenthetnek ezek a célok.

LEÍRÁSOK ÖSSZEKAPCSOLÁSA (5 PERC)

Ezután osszuk ki a célok leírásait összekeverve, és kérjük meg a diákokat, hogy próbálják a logókhoz kapcsolni a leírásokat! Adjunk lehetőséget arra, hogy a diákok megkérdezhessék azokat a fogalmakat vagy célokat, melyeket nem értenek! Ellenőrizzük a válaszokat! (10 perc)

VIDEÓ (8 PERC)

Vetítsük le számukra „A világ legnagyobb tanórája” videót, melyben bemutatják a gyerekeknek a Fenntartható fejlődési célokat.

<https://www.youtube.com/watch?v=1ZgOOGQP4Q8&t=1s>

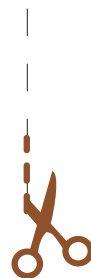
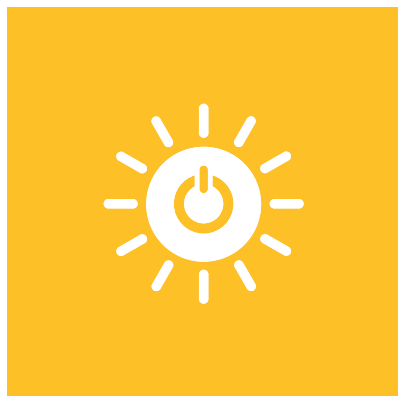
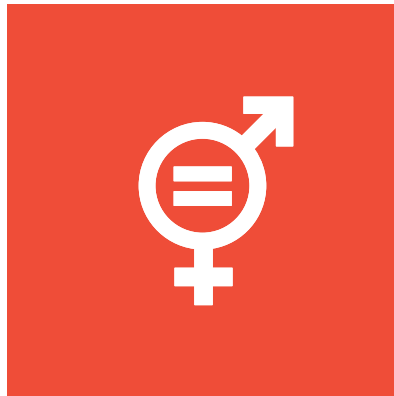

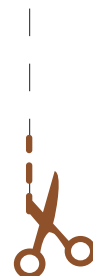
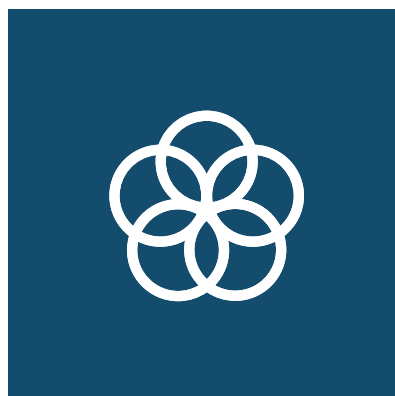
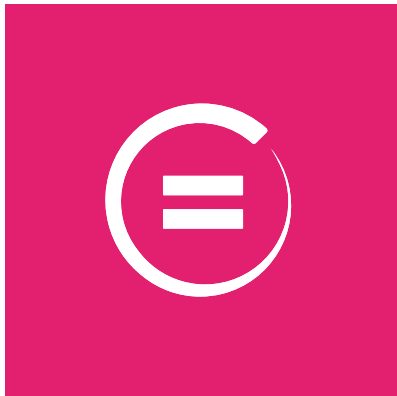
A diákok készítsenek jegyzetet a videó kapcsán! Írják le a fogalmakat, amiket hallottak, összegezzék a gondolataikat! Osszuk ki a kérdéseinket, hogy ezekre is figyeljenek!

- Milyen fogalmakat hallottatok (például: klímaváltozás, egyenlőtlenség)?
- Mi az ember szuperképessége?
- Ki kezdeményezte a Fenntartható fejlődési célok megvalósítását?
- Mikorra szeretnék megvalósítani ezeket a célokat?
- Hány cél van?
- Milyen további gondolatok jutottak eszetekbe a videó kapcsán?

A VIDEO LEVETÍTÉSE UTÁN A DIÁKOK KÉSZÍTSENEK VÁLASZOKAT CSOPORTOKBAN, MAJD BESZÉLJÜK MEG A DIÁKOKKAL, AMIT LÁTTAK! (17 PERC)

FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI CÉLOK

KÁRTYÁK

MEGSZÜNTETJÜK A SZEGÉNYSÉG VALAMENNYI
FORMÁJÁT VILÁGSZERTE.

VÉGET VETÜNK AZ ÉHÍNSÉGNEK,
ÉLELMÉZÉSBIZTONSÁGOT ÉS JAVULÓ
TÁPLÁLÉKELLÁTÁST TEREMTÜNK,
ÉS ELŐMOZDÍTJUK A FENNTARTHATÓ
MEZŐGAZDASÁGOT.

EGÉSZSÉGES ÉLETET ÉS
JÓLLÉTET BIZTOSÍTUNK MINDENKINEK
MINDEN ÉLETKORBAN.

ESÉLYEGYENLŐSÉGET, ÁLTALÁNOS
HOZZÁFÉRÉST BIZTOSÍTUNK A MINŐSÉGI
OKTATÁSHOZ, ÉS MINDENKINEK ELÉRHETŐVÉ
TESSZÜK AZ ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS
LEHETŐSÉGÉT.

**MEGTEREMTJÜK A NEMEK KÖZTI EGYENLŐSÉGET,
ÉS MEGERŐSÍTJÜK A NŐK ÉS LEÁNYOK HELYZETÉT.**

**BIZTOSÍTJUK A FENNTARTHATÓ VÍZGAZDÁLKODÁST,
A VÍZHEZ ÉS AZ ALAPVETŐ HIGIÉNIAI
ELLÁTÁSOKHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉST MINDENKI
SZÁMÁRA.**

**MINDENKINEK HOZZÁFÉRÉST BIZTOSÍTUNK A
MEGFIZETHETŐ, MEGBÍZHATÓ, FENNTARTHATÓ ÉS
MODERN ENERGIÁHOZ.**

**ÖSZTÖNÖZZÜK A TARTÓS, BEFOGADÓ,
FENNTARTHATÓ GAZDASÁGI GYARAPODÁST,
A TELJES ÉS EREDMÉNYES FOGLALKOZTATÁST
ÉS A TISZTESSÉGES MUNKÁT MINDENKI SZÁMÁRA.**

TEHERBÍRÓ INFRASTRUKTÚRÁT ÉPÍTÜNK,
ÖSZTÖNÖZZÜK A BEFOGADÓ, FENNTARTHATÓ
IPAROSODÁST, ÉS TÁMOGATJUK AZ INNOVÁCIÓT.

CSÖKKENTJÜK AZ ORSZÁGOK KÖZÖTTI ÉS
AZ AZOKON BELÜLI EGYENLŐTLENSÉGEKET.

A VÁROSOKAT ÉS EMBERI TELEPÜLÉSEKET
BEFOGADÓVÁ, BIZTONSÁGOSSÁ, ALKALMAZKODÓVÁ,
ÁLLÓKÉPESSÉ ÉS FENNTARTHATÓVÁ TESSZÜK.

BIZTOSÍTJUK A FENNTARTHATÓ FOGYASZTÁST
ÉS TERMELEST.

SÜRGŐSEN CSELEKSZÜNK A KLÍMAVÁLTOZÁS
ÉS HATÁSAINAK LEKÜZDÉSE ÉRDEKÉBEN.

A FENNTARTHATÓ FEJLESZTÉS ÉRDEKÉBEN
MEGŐRIZZÜK ÉS FENNTARTHATÓAN HASZNÁLJUK
AZ ÓCEÁNOKAT, TENGEREKET ÉS TENGERI
ERŐFORRÁSOKAT.

VÉDJÜK, HELYREÁLLÍTJUK, ÉS FENNTARTHATÓAN
HASZNÁLJUK A SZÁRAZFÖLDI ÖKOSZISZTÉMÁKAT,
FENNTARTHATÓ ERDŐGAZDÁLKODÁST
FOLYTATUNK, LEKÜZDJÜK A SIVATAGOSODÁST,
MEGÁLLÍTJUK ÉS VISSZAFORDÍTJUK A TALAJOK ÉS A
BIODIVERZITÁS PUSZTULÁSÁT.

A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS ÉRDEKÉBEN BÉKÉS
ÉS BEFOGADÓ TÁRSADALMAKAT ALAKÍTUNK KI,
MINDENKINEK BIZTOSÍTJUK A JOGORVOSLATOT
ÉS A TÖRVÉNY ELŐTTI EGYENLŐSÉGET, ÉS A
KORMÁNYZÁS MINDEN SZINTJÉN HATÉKONY,
ELSZÁMOLTATHATÓ, BEFOGADÓ INTÉZMÉNYEKET
ÉPÍTÜNK KI.

MEGERŐSÍTJÜK A PROGRAM VÉGREHAJTÁSÁNAK
ESZKÖZTÁRÁT, FELÉLESZTJÜK A „GLOBÁLIS
EGYÜTTMŰKÖDÉS A FENNTARTHATÓ
FEJLESZTÉSÉRT” PARTNERSÉGET.

Háttér:

<http://globnev.hu/fenntarthato-fejlodesi-celok/>

SZEGÉNY NEMECSEK

Esélyegyenlőség és egyenlőtlenség
A Pál utcai fiúkban

3 EGÉSZSÉG
ÉS JÓLLÉT

10 EGYENLŐTLENSÉGEK
CSÖKKENTÉSE

JAVASOLT
KOROSZTÁLY:
5. ÉVFOLYAM

IDŐTARTAM:
2 X 45 PERC

KAPCSOLÓDÓ
TANTÁRGYAK

történelem

KAPCSOLÓDÓ
TÉMAKÖRÖK

esélyegyenlőség

SZÜKSÉGES
ELŐZETES
TUDÁS

információk A Pál utcai fiúk című regényről

A FELADAT
CÉLJA

A Pál utcai fiúk feldolgozása kapcsán érzékenyíteni az esélyegyenlőség globális problémája iránt, kaput nyitni azokra, felkelteni az érdeklődést

A FELADAT
FEJLESZTI

szövegértés, szövegalkotás, prezentációs és íráskészség, írásbeli és szóbeli kommunikáció, kreativitás, együttműködés, rendszerszemlélet, szervezőkészség, kritikai gondolkodás, globális gondolkodás

Az ábrák letölthetőek a www.anthropolis.hu/tankonyv honlapról.

A FOGLALKOZÁS MENETE

HÁTTÉR

A Pál utcai fiúk cselekménye az 1900-as évek elején játszódik. Molnár Ferenc érzékletesen mutatja be a korszakot a történetben szereplő gyerekek cselekedetein keresztül. Vajon milyen aktuális üzeneteket hordozhat még ma is a regény? Milyen mai társadalmi eseményekre reflektálhatunk általuk? Hogyan kapcsolódhat A Pál utcai fiúk cselekménye a Fenntartható fejlődési célokhoz?

1. FELADAT (45 PERC)

Bontsuk 3-4 fős csoportokra az osztályt! Kérjük meg őket, hogy olvassák el a szöveget (vagy olvassák el a tanárral együtt) és közösen válaszoljanak a kérdésekre! (5 perc)

- Úgy volt - mondta -, hogy ebéd után kimentünk a Múzeumba, a Weisz meg én meg Richter meg a Kolnay meg a Barabás. Előbb métát akartunk játszani az Eszterházy utcában, de a labda a reálistaké volt, és azok nem engedték. Akkor azt mondja Barabás: „Menjünk be a Múzeumba, és golyózzunk a falnál!” És akkor mind bementünk a Múzeumba, és golyózni kezdtünk a falnál. Azt játszottuk, hogy mindenki gurít egy golyót, és akinek a golyója eltalál egy olyan golyót, ami már oda van gurítva, akkor azé az összes golyó. És sorba gurítottuk a golyókat, már volt a falnál vagy tizenöt golyó, és volt közte két üveg is. És akkor egyszerre csak azt kiáltja a Richter: „Vége van, jönnek a Pásztorok!” És a sarkon jöttek is a Pásztorok, zsebre volt dugva a kezük, és lehajtották a fejüket, és olyan lassan jöttek, hogy mi mindnyájan nagyon megijedtünk. Hát hiába is voltunk mi öten, ők ketten olyan erősek, hogy tízet is elvernek. És nem is szabad minket úgy számítani, hogy mi öten vagyunk, mert ha baj van, akkor a Kolnay is elszalad, és a Barabás is elszalad, hát csak hármat szabad számítani. Esetleg én is elszaladok, hát csak kettőt szabad számítani. És ha esetleg mind az öten elszaladunk, akkor se ér az egész semmit, mert a Pásztorok a legjobb futók az egész Múzeumban, és mink hiába szaladunk, mert utolérnek. Hát csak jöttek a Pásztorok, egyre közelebb jöttek, és nézték nagyon a golyókat. Mondom a Kolnaynak: „Te, ezeknek tetszik a mi golyónk!” És még a Weisz volt a legokosabb, mert ő mindjárt mondta: „Gyönnek, gyönnek, ebből a gyövésből nagy einstand lesz!” De én azt gondoltam, hogy nem fognak minket bántani, hiszen mi soha nem csináltunk nekik semmit. És eleinte nem is bántottak, csak odaálltak, és nézték a játékot. A Kolnay azt súgta a fülembe: „Te, Nemecek, hagyjuk abba.” Azt mondom neki: „Hogyne, majd éppen most, amikor te gurítottál, és nem találtál! Most rajtam a sor. Ha megnyerem, abbahagyjuk.” Közben a Richter gurított, de annak már reszketett a keze a félelemtől, és fél szemmel a Pásztorokra nézett, hát persze hogy nem talált. De a Pásztorok nem is mozdultak, csak ott álltak, zsebre dugott kézzel. Akkor aztán én gurítottam és találtam. Megnyertem az összes golyókat. És oda akarok menni, hogy összeszedjem, volt már vagy harminc golyó, de elémbe ugrott az egyik Pásztor, a kisebbik, és rám kiáltott: 'Einstand!' Én hátranéztem, és Kolnay meg a Barabás már szaladtak, a Weisz a falnál állt, és sápadt volt, a Richter meg még gondolkozott, hogy szaladjon-e vagy nem. Én próbáltam előbb becsületesen. Azt mondtam: „Kérem, ehhez maguknak nincs joguk.” De akkor már az öregebbik Pásztor szedte fel a golyókat, és rakta be a zsebébe. A fiatalabbik meg megfogta a mellemen a kabátomat, és rám kiáltott: „Nem hallottad, hogy einstand?!” Hát persze aztán én se szóltam semmit. A Weisz pityeregni kezdett a falnál. És a Kolnay meg a Kende a Múzeum sarkáról kukucskáltak vissza, hogy mi történik. És a Pásztorok mind fölszedték a golyókat, és egy szót sem szóltak, csak továbbmentek. Ez volt az egész.

Te hogyan oldottad volna meg ezt a problémát dulakodás és verekedés nélkül? Dolgozz közösen a csoporttársaidal! Írjátok át a történet végét úgy, hogy a Pásztorok ne vigyék el a golyókat, mert sikerült megoldást találni. Bátran engedjétek szabadjára a fantáziátokat! Írjátok legalább öt mondatot! (15 perc)

A probléma feldolgozása után prezentáljátok az osztály többi részének a ti megoldásotokat maximum 5 percben, illetve gondolkodjatok közösen róla, beszéljétek meg! Milyen megoldási lehetőségek merültek fel? (15 perc)

2. FELADAT (45 PERC)

A Pál utcai fiúk történetében a Pál utcaiak a hősiesség, odaadás, bajtársiasság példái. De valóban így van ez? Olvassátok el figyelmesen a szöveget, gondolkodjatok el és beszéljétek meg a csoportotokban az alábbi kérdéseket! (5 perc)

- Kérem, kapitány úr, az mégse járja, hogy én itt egyedül legyek közlegény... Már azóta, mióta a társaságot megalapítottuk, mindenki tiszt lett, csak én vagyok még mindig közlegény, és nekem mindenki parancsol... és mindent nekem kell csinálni... és... és...

Itt nagyon elérzékenyedett a szőke, és finom kis arcán kövér könnycseppek kezdtek végigfolyni. Csele előkelően szólott:

- Ki kell zárni. Sír.

Egy hang megszólalt hátul:

- Bőg.

Mind nevettek. És ez végképpen elkeserítette Nemeceket. Nagyon fájt szegénykének a szíve, s most aztán szabadjára eresztette a könnyeit. Zokogott, és sírás közben ezt mondta: - Nézzétek meg... a... a... fekete könyvben is... is... én vagyok mindig beírva... én... én... én vagyok a kutya...

Boka nyugodtan szólott: - Ha azonnal nem hagyod abba a bőgést, többé nem jöhetsz velünk. Pockokkal nem játszunk.

A „pocok” szó aztán megtette a hatását. Nemecek, szegény kis Nemecek nagyon megijedt, és lassankint abbahagyta a sírást. A kapitány pedig a vállára tette a kezét.

- Ha jól viseled magad, és kitünteted magad, májusban még tiszt lehet belőled. Most egyelőre megmaradsz közlegénynek.

A többiek ezt helyeselték, mert ha Nemecek is tiszté lett volna a mai napon, igazán nem ért volna az egész semmit. Nem lett volna kinek parancsolni. Felharsant Geréb éles hangja: - Közlegény, hegyezze meg ezt a ceruzát!

A markába nyomták a Weisz ceruzáját, melynek a hegye a zsebben, a golyók közt letörött. És a közlegény engedelmesen vette át a ceruzát, könnyes szemmel, könnyes arccal állt haptákba, s aztán elkezdte hegyezni, hegyezni, egy kicsit szipegve-szipogva, ahogy nagy sírás után szokás, és minden bánatát, kis szívének minden keserűségét belehegyezte ebbe a kettes számú Hardtmuth ceruzába.

- Me... meg van hegyezve, főhadnagy úr! Visszaadta, és nagyot sóhajtott. S ezzel a sóhajtással egyelőre le is mondott az előléptetéséről.

Csoportban beszéljétek meg a kérdéseket! Készítsetek jegyzetet a válaszaitokról! (25 perc)

Kérdések:

- Jogos-e, hogy Nemecek közlegényi rangban volt, míg a többiek már mind tiszték lettek? Indokoljátok meg a választ!
- Lehet-e valakit csak azért feladatokra kényszeríteni, mert alacsonyabb „rangban” van, mint mások? Indokoljátok meg a választ! Találkoztatok már olyan helyzettel a saját életetekben, amikor valakit feladatra kényszerítettek?
- Gúnyos volt az, ahogy a többiek Nemecekkel beszéltek?
- Te meg tudtad volna védeni Nemeceket? Hogyan?
- Milyen vezető volt ebben a helyzetben Boka? Kinek az érdekeit figyelte és miért?

A válaszaitokat osszátok meg a többiekkel! (15 perc)

KAPCSOLÓDÓ FELADAT (30-45 PERC)

Képzeld el egy helyzetet, melynek során valakit a játékból kiközösítenek, mert szegényesebb ruházata van, mert szegényebb családból származik, vagy olyan feladat végrehajtására kényszerítik, amit nem akar vagy nem tud elvégezni! Beszéljétek meg csoportban! Nem kell A Pál utcai fiúkat alapul venni, koncentráljatok a saját élményeitekre! Ki is találhattok történeteket. Ezek után készítsétek el valamelyik feladatot közösen:

- Mutassátok be a helyzetet, amiről beszéltetek egy rövid színdarabban! Találjatok szereplőket!
- Készítsetek rajzot, plakátot, molinót erről a helyzetről!
- Írjatok egy levelet a képzelt embereknek! Azoknak is, akiket kiközösítettek és azoknak is, akik kiközösítenek. Adjatok tanácsokat, hogy mit lehet tenni egy ilyen helyzetben!

A Pál utcai fiúk egyik legdrámaibb momentuma Nemecek betegsége és halála. Nemecek megfázott, mivel háromszor is „meg kellett fürdenie”. (Fel tudjátok idézni, hogy mi volt ez a három fürdés?) Ma, ha betegek leszünk, nagyon könnyen hozzá tudunk jutni tünetcsökkentő gyógyszerekhez, kórházba mehetünk, hívhatjuk a körzeti orvost. A következő feladatok arra vonatkoznak, hogy milyen lehetett az egészségügy Magyarországon az 1900-as években, milyen ma, illetve lehetnek-e olyan helyek a világban, ahol nem jut hozzá mindenki a megfelelő orvosi ellátáshoz.

FELADAT (20-35 PERC)

Olvassátok el figyelmesen a szöveget, és válaszoljatok a kérdésekre! (5 perc)

A házmesterné dugta be a fejét az ajtón.

- Asszonyosság... az orvos.

Bejött az orvos, és mindenki tisztelettel üdvözölte az orvost. Nagyon szigorú öregember volt a doktor. Egy szót se szólt. Nagy mogorván biccentett egyet a fejével, és egyenesen az ágyhoz ment. Megfogta a fiú kezét, aztán a homlokát simította végig. Majd a mellére hajtotta a fejét, és hallgatózott.

Az asszony nem állta meg, hogy meg ne kérdezze:

- Kérem... doktor úr... rosszabbul van?

Most szólt először az orvos:

- Nem.

De ezt nagyon furcsán mondta. Úgy mondta, hogy rá se nézett az asszonyra. Aztán vette a kalapját, és indult. A szabó szolgálatkészen szaladt ajtót nyitni neki.

- Kikisérem, doktor úr.

Mikor a konyhában voltak, a doktor intett a szemével a szabónak, hogy csukja be a szobaajtót. A szegény szabó sejtette, hogy mit jelent az, mikor a doktor négy szemközt akar vele beszélni. Becsukta az ajtót. Most mintha valami barátságosabb kifejezést öltött volna az orvos arca.

- Nemicsek úr - mondta neki -, maga férfiember, én magával őszintén fogok beszélni. A szabó lehajtotta a fejét.

- Ez a kisfiú már nem éri meg a reggelt. Talán még az estét se. Meg se mozdult a szabó. Csak néhány pillanat múlva kezdett némán bólogatni a fejével.

- Azért mondom - folytatta az orvos -, mert maga szegény ember, és baj volna, ha a csapás váratlanul érné. Hát... jó lesz, ha... ha gondoskodik... ha gondoskodik arról... amiről ilyenkor gondoskodni szokás... Nézte még egy kicsit, aztán hirtelen a vállára tette a kezét.

- Isten áldja meg! Egy óra múlva visszajövök.

A szabó már nem hallotta ezt. Csak bámulta maga előtt a konyha tisztára súrolt tégláját. Észre se vette, hogy az orvos kiment. Csak egyre az kavargott a fejében, hogy gondoskodni kell. Valami olyanról kell gondoskodni, amiről ilyenkor gondoskodni szokás. Mit értett ez alatt az orvos? Csak nem koporsót?

- Milyen érzések lettek bennetek a szöveg kapcsán? Fogalmazzátok meg!
- Hasonlítsátok össze ezt az esetet azzal, amikor ti mentek el orvoshoz! Olyankor milyen eszközöket használ a doktor? Próbáljátok felidézni, írjátok le a nevét vagy rajzoljátok le!
- Gondolkodjatok el róla és beszéljétek meg csoportban, hogy miért nem próbált meg mindent az orvos Nemecek megmentése érdekében! Miért nem hívtak mentőt? Miért nem vitték kórházba? Milyen lehetett az 1900-as évek elejének egészségügye Magyarországon?
- Nézzetek utána, hogy milyen lehet az egészségügyi ellátás most a világ különböző pontjain! Milyen lehet Afrika különböző részein, Ázsiában, Európa országaiban?

TUDTAD?

A kórházügyet az 1876. évi XIV. tc. rendezte, melynek IX. fejezete szinte a II. világháborúig (1939-1945) érvényben volt. A közkórház ebben a rendszerben csak nagyságrendi különbséget jelentett, mely nagyságánál fogva képes volt a hatókörén kívül eső területről is beteget befogadni. Ilyen 1876-ban mindössze négy volt az országban: a pesti Szent Rókus Kórház, a pozsonyi Állami Kórház, a pesti egyetemi klinikák és a lipótmezei tébolyda.

Nemecsek éppen abban a korszakban élt, amikor az egészségügy fejlődni kezdett. A szegénység, a rossz táplálkozás és az egészségügy állapota miatt a 60 éves kort nagyon kevesen éltek meg.

Vajon milyen a világ egy másik pontján az egészségügy?

Ennek a feladatnak része lehet az Orvosok Határok Nélkül feladatsor (124. old.). Azzal együtt is értelmezhető, használható.

FELCÍMKÉZETT KÖRNYEZET- VÉDELEM

Címkék, melyek segítenek egészségesebben,
tudatosabban élni és fogyasztani

3 EGÉSZSÉG
ÉS JÖLLÉT

12 FELELŐS
FOGYASZTÁS
ÉS TERMELÉS

JAVASOLT
KOROSZTÁLY:
7-8. ÉVFOLYAM

IDŐTARTAM:
60 PERC

KAPCSOLÓDÓ
TANTÁRGYAK

erkölcstan, földrajz

KAPCSOLÓDÓ
TÉMAKÖRÖK

globalizációs kérdések, fenntarthatóság,
tudatos vásárlás

SZÜKSÉGES
ELŐZETES
TUDÁS

nincs

A FELADAT
CÉLJA

megismerni és használni az úgynevezett
ökocímkéket

A FELADAT
FEJLESZTI

értő olvasás, íráskészség, kreativitás

Az ábra és link elérhetőek a www.anthropolis.hu/tankonyv honlapon.

A FOGLALKOZÁS MENETE

CSOPORTBONTÁS (OPCIONÁLIS) (5 PERC)

Annyi ökcímekét, amennyire a csoportok bontásához szükségünk lehet 3-4 darabra vágunk, és szétosztjuk úgy, hogy minden gyereknél legyen egy darabka. Ezután megkérjük a tanulókat, hogy keressék meg az összeillő darabkákat. A továbbiakban ők fognak egy-egy csoportot alkotni.

BEVEZETŐ GYAKORLAT (5 PERC)

3-4 fős csoportokban gondolkodjanak el a gyerekek, hogy milyen termékeket szoktak vásárolni a leggyakrabban, amikor vásárolni mennek, akár egyedül, akár a családdal! Ezeket az információkat osszák meg egymással!

Ezt több módszerrel is megtehetik:

Ötletroham: Egyénileg gondolkodnak a feladaton, felírják a gondolataikat egy-egy post it-re, majd megbeszélik. Ezeket az ötleteket jegyzetelik. Esetleg a továbbiakban megbeszélik az eredményeket nagy csoportban is. Minden ötlet felkerülhet a táblára.

Szóforgó: A kis csoportokban az egyik tanuló elindít egy lapot, amire felír egy terméket, majd továbbadja. A következő szintén felír egyet, és így tovább. A gyakorlat végén felolvassák a termékeket. Miután minden csoport beszélt a termékekről, melyeket fogyasztani szoktak, összegyűjtjük és felírjuk a táblára az eredményeket.

CÍMKÉK SZÉTOSZTÁSA (15 PERC)

Módszer: csoportmunka

A csoportok válasszanak ki a táblára felírt termékek közül néhányat, beszéljék meg, és próbálják elképzelni, hogy hogyan, milyen körülmények között állítják elő azokat! Ezután osszuk szét az ökológiai címkéket (nem szükséges az összeset, ez lehet tanári döntés, szem előtt tartva az időkeretet és a csoport dinamikáját)! Kérjük meg a csoportokat, hogy nézzék meg azokat, majd próbálják kitalálni, hogy mire utalhatnak! Ezek után osszuk ki a leírásokat, és kérjük meg a csoportokat, hogy párosítsák a címkékhez!

Miután sikerült, ellenőrizzük a válaszokat, és beszéljük meg, hogy melyik címkével találkoztak eddig, melyik volt új! Miért lehetnek fontosak ezek a logók?

SAJÁT ÖKOCÍMKE TERVEZÉSE (15-20 PERC)

Módszer: csoportmunka

Válasszanak ki a diákok valamilyen témát, problémát, ami kapcsolódhat a vásárláshoz, fogyasztáshoz, és készítsenek hozzá logót! A feladatnál figyeljünk erre:

- A diákok fogalmazzanak meg egy problémát, kezdjék ezzel a gyakorlatot!
- Legyen a címkének leírása, ahogy a korábbi feladatban is volt!
- Legyen a címke érthető, világos, színes és minél nagyobb!
- Többen dolgozzanak rajta!

ZÁRÁS (5-10 PERC)

Mutassák be a csoportok egymásnak a címkéket, készítsenek belőlük kiállítást! Otthoni feladat lehet, hogy a következő foglalkozásra hozzanak olyan termékeket, melyeken van valamilyen megismert öko-címke.

FELADAT HÁTTERE

<http://okopack.hu/hu/magyarorszagon-hasznalatos-okocimkek-gyujtemenye>

Környezetbarát Termék

Magyarországon 1994 óta használt jelzés, mely a termékek környezetbarát vagy környezetkímélő jellegét tanúsítja. A nemzeti Környezetbarát termék minősítő rendszer az EU ökocímke mintájára jött létre. A rendszer célja egyrészt a vállalatok ösztönzése tisztább technológiák alkalmazására és környezetbarát termékek fejlesztésére, valamint az ezek iránti kereslet elősegítése.

Európai ökocímke

A környezetbarát termékek és szolgáltatások európai védjegye (European Ecolabel), amelyet 1992-ben alapítottak azzal a céllal, hogy ösztönözzék a vállalkozásokat környezetbarát termékek és szolgáltatások piacra vitelére.

Ez a címke garantálja a fogyasztóknak a termék kiváló környezeti tulajdonságait és magas minőségét. Ez a jel valamennyi textíliára, anyagra, fonalra és szálra alkalmazható, ha megfelelnek az EU által támogatott követelményeknek, és felhasználásuk a környezeti behatásokat a minimális szinten tartja.

Európai Unió ökológiai logó, vagy más néven „eurolevél”

2010 óta minden olyan előrecsomagolt bioterméken fel kell tüntetni, amely teljes egészében megfelel az EU ökológiai gazdálkodásról szóló rendeletének és uniós tagállamokból származik. Importált termékek esetén használata nem kötelező.

A címke nagyban segíti a fogyasztókat, hogy könnyebben felismerjék az ökológiai úton előállított élelmiszereket.

Magyar Termék

2006-ban 13 hazai cég összefogásával alakult szerveződés azzal a céllal, hogy közös költségkeret összeadásával, központi kommunikációval segítse visszaállítani a magyar munkaerő és a magyar termék becsületét. Kizárólag olyan terméken találhatjuk meg a címkét, amely végleges formáját Magyarországon nyerte, és a hazai forgalomba hozatal előtt más országban nem került forgalomba.

Kiváló Magyar Termék

1998-ban hozták létre. A védjegy célja az élelmiszerelőállítók védelme, a fogyasztók tájékoztatásán keresztül a fogyasztói döntések befolyásolása, az általános élelmiszerfogyasztási kultúra fejlesztése, az élelmiszergyártók ösztönzése a minőségfejlesztésre és az országimázs erősítése.

Biokontroll Hungária (HU-ÖKO-01)

Azon ökológiai élelmiszereken és mezőgazdasági termékeken látható, melyek előállítása ellenőrzött, vagyis a rájuk vonatkozó közösségi és hazai jogszabályokat betartották, valamint az állam hatósági kontrollja alatt működő ellenőrzési rendszerben állították elő.

Ilyen címkével ellátott termékek vásárlása esetén biztosak lehetünk benne, hogy az általunk vásárolt élelmiszer egészséges, ezen felül a fenntartható gazdálkodást támogatjuk általa.

Hungária ÖKO Garancia (HU-ÖKO-02)

Ausztria vezető ellenőrző szervezetének magyarországi leánycége, több közép- és kelet-európai bioüzem áll ellenőrzésük alatt. Ilyen címkével ellátott termékek vásárlása esetén biztosak lehetünk benne, hogy az általunk vásárolt élelmiszer egészséges, ezen felül a fenntartható gazdálkodást támogatjuk általa.

Demeter

1928-ban alapított védjegy, az ökológiai gazdálkodásból származó termékek megjelölésére használják. A világ legnagyobb farmgazdaságait fogja össze és a három legnagyobb biotermék tanúsító szervezet egyike. Ez a címke kifejezetten a biodinamikus gazdálkodásból származó termékeket jelöli. A legszigorúbb és a legmegbízhatóbb szabályozás egész Európában.

Fairtrade

Magyarul méltányos kereskedelem.

A címke bizonyítja, hogy az adott termék méltányos árakon, tisztességes munkakörülmények között készült, valamint kiegyensúlyozott kereskedelmi feltételeken alapuló gazdasági kapcsolatot is takar a fejlődő országok dolgozói és gazdálkodói között. Ilyen címkével ellátott termékek vásárlásával a fejlődő országok termelőinek segítünk a szegénység és egyenlőtlenségek leküzdésében.

ÖKO-TEX

Az ártalmatlan károsanyagoktól mentes ruházati cikkekre vonatkozó tanúsítvány. Azt bizonyítja, hogy a termék olyan textíliából készült, ami nem tartalmaz allergiát okozó vagy rákkeltő színezőanyagokat, tesztelésen esett át különböző vegyszerekre, nehézfémekre és biológiailag aktív anyagokra vonatkozóan, illetve bőrbarát pH értékkel rendelkezik.

Ügyelj környezeted tisztaságára!

Eredetileg a „Keep Britain Tidy” mozgalom jelképe. A nemzeti hulladékellenes kampány célja a közvetlen lakókörnyezet tisztaságának védelme és az antiszociális viselkedés visszaszorítása volt.

Zöld Pont

Jelentése, hogy az adott csomagolásra befizették a megfelelő díjat a nemzeti csomagoláshasznosító szervezetnek, hogy az elvégezze a termékek csomagolásának visszagyűjtését, hasznosítását, illetve ártalmatlanítását. 24 ország használja a „Zöld Pont” védjegyet, a szervezetek szövetsége a PRO EUROPE. Magyar tag az Öko-Pannon.

Állatokon nem tesztelt termék

Bár 2013 márciusától az Európai Unióban tilos forgalomba hozni állatokon tesztelt kozmetikumokat, nem árt tisztában lenni ezzel a címkével is.

ÖKO-Pannon Nonprofit Kft.

A magyar hulladékgazdálkodási törvényben foglalt gyártói hulladékgazdálkodási kötelezettségek együttes teljesítésére 1996 végén alapított társaság. Tagja a „Grüne Punkt” hálózatnak, az ÖKO-Pannon rendszerhez való tartozás szimbóluma Magyarországon a „Zöld Pont” védjegy.

Vegán termék

Azokon a termékeken található, melyekkel kapcsolatban a cégek vállalják, hogy a termék előállításához (legyen szó akár élelmiszerről, tisztálkodási és piperetermékekről vagy ruházati cikkekről) nem használnak semmilyen állati eredetű összetevőt (értve ez alatt a tejtermékeket, tojást, bőrt, szőrmét, tollat, zselatint, mézet), illetve olyan adalékanyagokat, melyeket állatokon teszteltek.

Öko-Pack Nonprofit Kft.

A magyar hulladékgazdálkodási törvényben foglalt gyártói hulladékgazdálkodási kötelezettségek együttes teljesítésének keretében csomagolási hulladékok hasznosítását szervezi, finanszírozza 2003 óta.

TE IS SZUPERHŐS VAGY!?

Társadalmi felelősségvállalás új köntösben

	<p>JAVASOLT KOROSZTÁLY: 5-8. ÉVFOLYAM</p>		<p>IDŐTARTAM: 130 PERC</p>
	<p>KAPCSOLÓDÓ TANTÁRGYAK földrajz, életvitel, történelem</p>		
	<p>KAPCSOLÓDÓ TÉMAKÖRÖK globalizációs kérdések, társadalmi felelősségvállalás, kampány</p>		
	<p>SZÜKSÉGES ELŐZETES TUDÁS a Fenntartható fejlődési célok ismerete</p>		
	<p>A FELADAT CÉLJA a gyerekek végiggondolják az aktivitási lehetőségeiket a társadalmi kérdésekkel kapcsolatban</p>		
	<p>A FELADAT FEJLESZTI értő olvasás, kreativitás</p>		

Mellékletek és linkek elérhetőek a www.anthropolis.hu/tankonyv honlapon.

A FOGLALKOZÁS MENETE

CSOPORTBONTÁS (5 PERC)

A szuperhősök képeit négy egyenlő részre vágjuk. Ez alapján kell megtalálniuk egymást a csoporttagoknak.

SZUPERHŐSÖK FELDOLGOZÁSA (10 PERC)

Képeket és rövid ismertetőket kapnak a csoportok (alternatív feladat: párosítaniuk kell a képeket a leírásokkal), melyek tisztázzák a szuperhősök helyzetét, képességeit, öltözékeit, illetve, hogy kinek segítenek. Adjunk egy kis időt a diákoknak, hogy foglalkozhassanak a képekkel! Készítsenek jegyzetet arról, hogy miben hasonlítanak a hősök, miben különböznek!

ÖTLETROHAM (10 PERC)

Kérjük meg a diákokat, hogy gondolják végig, milyen szuperhősöket ismernek, gyűjtsenek még superképességeket, illetve szuperhős csoportokat! (Ehhez használhatók kooperatív munkára épülő módszerek, például szóforgó, szóháló: http://kemeny-eger.sulinet.hu/public/doks/kooperativ_tanulas.pdf.) Nagy csoportban beszéljük meg a képességeket, szuperhősöket!

PROBLÉMA KIVÁLASZTÁSA (20 PERC)

Osszuk ki a diákoknak a Fenntartható fejlődési célok listáját, logóját, rövid leírását! (Amennyiben szükséges beszéljük gyorsan át velük, hogy ez mit jelent, vagy szervezzünk egy előzetes foglalkozást, ahol megértik a célokat!) Kérjük meg őket, hogy válasszanak ki egy célt, röviden beszélgessenek róla azzal a további lehetőséggel, hogy egy szuperhőskaraktert kell alkotniuk, aki ezért a célért küzd! Beszéljük meg, hogy milyen lehetőségeket látnak ezeknek a megoldására!

SZUPERHŐS MEGALKOTÁSA ÉS BEMUTATÁSA (20-35 PERC)

Kérjük meg a csoportokat, hogy alkossanak egy-egy cél megoldására szuperhőst vagy szuperhős csapatot. Fontos szempont, hogy a szuperhős olyan képességekkel rendelkezzen, melyekkel egy-egy célt el lehet érni! Például: a „minőségi oktatás” célnál a szuperhős legyen szuperempatikus, esetleg szupernyitott a különböző társadalmi rétegek oktatása iránt, legyen a kezében toll vagy egy szupererős laptop stb. A diákok készítesenek rajzot vagy rajzokat a szuperhősről, illetve írják le a képességeit úgy, ahogy a korábban megkapott kártyán látható! Természetesen szuper csapatot is lehet készíteni, azaz minden diák a csoportban rajzolhat egy-egy hőst, a csoport dinamikájától függően.

KIEGÉSZÍTŐ FELADAT

A csoportok készítsenek képregényeket a szuperhősökkel, írjanak történetet, majd panelekbe rajzolják meg, hogy a szuperhősök milyen módokon oldanak meg 1-1 problémát!

Képregény panel minták:

<https://www.printablepaper.net/category/comics>

SZUPERHŐSÖK BEMUTATÁSA (10 PERC)

Minden csoport mutassa be a csapatát, mondja el, hogy milyen célokkal dolgozik!

FELOLDÁS (10 PERC)

Erre mindenképp szánjunk időt. Kérdezzük meg a diákokat, hogy ezek a célok csak szuperképességekkel érhetőek-e el, vagy mi is tehetünk valamit?

KIEGÉSZÍTŐ FELADAT (30 PERC)

A gyerekek gondolkodjanak el rajta, hogy ők milyen szuperhősök lennének, ha egy-egy Fenntartható Fejlődési célra gondolnak, gyűjtsenek szuperképességeket, válasszanak nevet, tervezzenek maguknak szuperhős ruhát, gondolják végig, hogy milyen eszközökre lenne szükségük a szuperhős munkához!

MINDENKI MUTASSA BE A CÉLT, AMIT KITŰZÖTT MAGA ELÉ ÉS A SZUPERHŐST IS! (10 PERC)

FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI CÉLOK

1 A SZEGÉNYSÉG
FELSZÁMOLÁSA

1. A szegénység összes formájának felszámolása a Földön

2 AZ ÉHEZÉS
MEGSZÜNTETÉSE

2. Az éhezés megszüntetése, az élelmezésbiztonság és a megfelelő táplálkozás biztosítása és a fenntartható mezőgazdaság támogatása

3 EGÉSZSÉG
ÉS JÓLLÉT

3. Az egészséges élet és a jóllét biztosítása mindenki számára minden életkorban

4 MINŐSÉGI
OKTATÁS

4. A mindenki számára elérhető és méltányos, minőségi oktatás, és emellett az élethosszig való tanulás lehetőségeinek megteremtése mindenki számára

5 NEMEK KÖZÖTTI
EGYENLŐSÉG

5. A nemi egyenlőség megvalósítása, és minden nő és lány társadalmi szerepének megerősítése

6 TISZTA VÍZ ÉS
ALAPVETŐ
KÖZTISZTASÁG

6. A víz és a szennyvízkezelés elérhetőségének és fenntartható használatának biztosítása mindenki számára

7 MEGFIZETHETŐ ÉS
TISZTA ENERGIA

7. A megfizethető, megbízható, fenntartható és modern energiához való hozzáférés biztosítása mindenki számára

8

**TISZTESSÉGES
MUNKA ÉS GAZDASÁG
NÖVEKEDÉS**

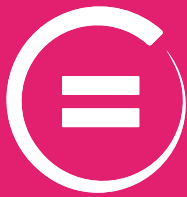
8. A tartós, inkluzív és fenntartható gazdasági fejlődés, a teljes és hatékony foglalkoztatás és a tisztességes munka megteremtése mindenki számára

9

**IPARI INNOVÁCIÓ ÉS
INFRASTRUKTÚRA**

9. Ellenálló infrastruktúra kiépítése, az inkluzív és fenntartható iparosítás népszerűsítése és az innováció ösztönzése

10

**EGYENLŐTLENSÉGEK
CSÖKKENTÉSE**

10. Az országok közötti és az országokon belüli egyenlőtlenségek csökkentése

11

**FENNTARTHATÓ
VÁROSOK ÉS
KÖZÖSSÉGEK**

11. A városok és emberi lakóhelyek befogadóvá, biztonságossá, ellenállóvá és fenntarthatóvá tétele

12. Fenntartható fogyasztási és termelési minták kialakítása

13. Sürgős lépések megtétele a klímaváltozás és hatásainak leküzdésére

14. Az óceánok, tengerek és a tengeri erőforrások megőrzése és fenntartható használata a fenntartható fejlődés érdekében

15. A szárazföldi ökoszisztémák fenntartható használatának védelme, visszaállítása és támogatása, az erdők fenntartható használata, az elsivatagosodás leküzdése, a talajdegradáció megállítása és a pusztulás visszafordítása, és a biodiverzitás további csökkenésének megállítása

16 BÉKE, IGAZSÁG ÉS
ERŐS INTÉZMÉNYEK

16. Békés és befogadó társadalmak megteremtése a fenntartható fejlődés érdekében, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés biztosítása mindenki számára, és a hatékony, elszámoltatható és mindenki számára nyitott intézményi háttér kiépítése minden szinten

17 PARTNERSÉG A
CÉLOK ELÉRÉSÉÉRT

17. A végrehajtás eszközeinek megerősítése és a fenntartható fejlődés megteremtéséhez szükséges globális partnerség újjáélesztése

SZUPERHŐSÖK

NÉV:

BATMAN / DENEVÉREMBER / BRUCE WAYNE

Történet:

Bruce Wayne egy milliárdos család sarja. Szüleit fiatalon meggyilkolták, amiért magát hibáztatta. Elvonult a világtól, képezte magát, majd úgy döntött, hogy életét a bűn elleni küzdelemnek szenteli. Nincs családja, csak egy hűséges komornyikja, Alfred. Néha feltűnik mellette társa: Robin.

Szuperképességek:

Batman nem rendelkezik szuperképességekkel, de nagyon magasan képzett harcművészetekben, illetve nagyon jó nyomozó és ügyes szervező. Mivel milliárdos, nagyon sok eszközzel rendelkezik, autók, repülő, különféle fegyverek. Egyik legfontosabb alapelve, hogy senkit nem öl meg, még azokat a bűnözőket sem, akik nagyon komoly vétséget követtek el.

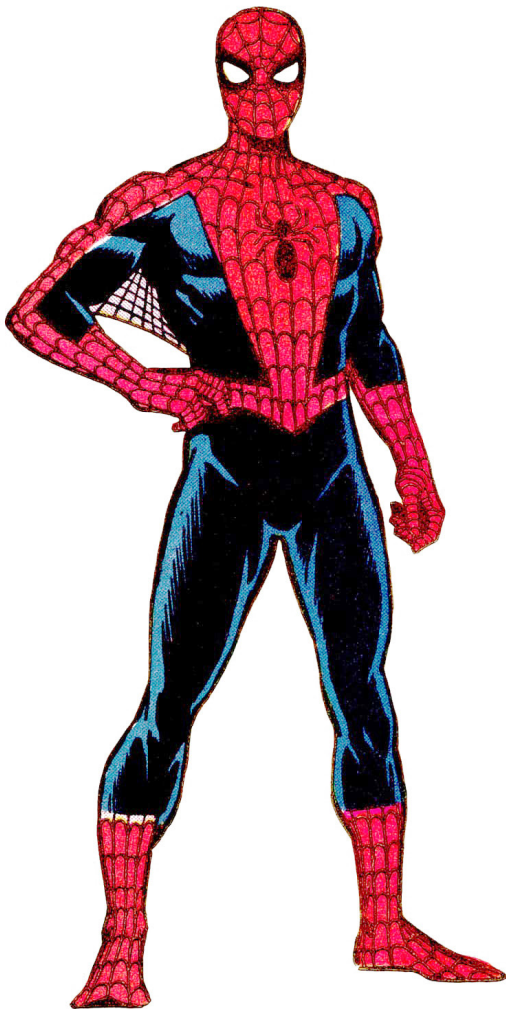
Kinézet:

Batman szürke-fekete ruhát visel, derekán egy övvel, amiben mindenféle fegyver van. Hosszú köpenyt visel. Arcát maszk fedi, hogy ne ismerjék fel.

Kinek segít:

Batman nem tűri az erőszakot, és a kiszolgáltatott helyzetben lévőknek nyújt segítséget. Bruce Wayne-ként sok alapítvánnyal támogatja a technika, az ipar és a tudomány fejlesztését.

NÉV:**PÓKEMBER / PETER PARKER**

Történet:

Peter Parker egy tehetséges, jól tanuló, a fizika iránt érdeklődő középiskolás volt. Árva, nagybácsikája és annak felesége nevelte. Az iskolában sokat bántották, strébernek tartották. Egy kísérlet során megmarta egy radioaktív sugárzást kapott pók, amitől a pók tulajdonságai a fiúba kerültek. A képességeit azonban pénzszerzésre használta, nem foglalkozott a bűnözőkkel. Egyszer futni hagyott egy rablót, aki megölte imádott nagybácsiját. Ekkor értette meg, hogy a nagy hatalom nagy felelősséggel jár.

Szuperképességek:

Pókember egy pók ruganyosságával, gyorsaságával rendelkezik, súlyának többszörösét képes megemelni és nagyon erős. Megérzi a rá leselkedő veszélyt. Csak egy fegyvere van: a csuklójára illesztett hálövető.

Kinézet:

Piros-kék, testre feszülős ruhát visel. Az arcát maszk fedi, hogy ne ismerjék fel.

Kinek segít:

Pókember mindenki segítője, megjelenik tüzeknél, balesetknél, természeti katasztrófáknál is. Képességeit a kis emberek segítésére használja nagybátyja tiszteletére.

NÉV:

SUPERMAN / CLARK KENT

Történet:

Superman egy Krypton nevű bolygóról származik, ami születése után felrobbant. Szülei a Földre küldték, ahol a nap sugárzása miatt szupererőre tett szert. Egyetlen fegyver létezik ellene, egy darab a bolygójából, ami elveszi az erejét.

Szuperképességek:

Superman szupererős, szupergyors, képes repülni, szeméből vörös fénynyalábok törnek ki, bőre sérthetetlen, a világűrben is tud mozogni. Átlát a falakon és fülei is szuperérzékenyek.

Nincs semmilyen más fegyvere. Röviden így jellemezhetnénk: „gyorsabb egy repülő puskagolyónál, több ereje van, mint egy mozdonynak, és képes átugrani hatalmas épületeket egyetlen elrugaszkodással”.

Kinézet:

Piros palástot visel és kék ruhát, aminek közepén egy hatalmas S betű van.

Kinek segít:

Mivel Superman képes bolygók között is utazni, ezért nem csak a földlakók számíthatnak a segítségére. Mivel azonban hatalmas erővel rendelkezik, nagyobb katasztrófákat, problémákat is képes megoldani.

NÉV:

CSODANŐ / WONDER WOMAN / DIANA

Történet:

Csodanőt az Amazonok királynője, Hippolyta öntötte ki agyagból, mert egy saját gyermekre vágyott. Az Amazonokat az istenek teremtették olyan nők lelkét felhasználva, akiket férfiak gyilkoltak meg. Az utolsó megmaradt ilyen lelket használta fel Hippolyta, hogy életre keltse Dianát, azaz Csodanőt.

Szuperképességek:

Az Amazon hercegnő repül, képességeit tekintve majdnem olyan erős mint Superman, veszedelmesebb harcos mint Batman, isteni fegyverzete és páncélzata van, valamint mágikus lasszójának segítségével bárkiből ki tudja szedni az igazságot. Szinte legyőzhetetlen harcos, aki nem melleleg egy gyönyörű nő, aki már sok férfi fejét csavarta el hosszú pályafutása alatt.

Ruházat:

Csodanő páncélt visel, fejét pedig fejpánt védi. Elengedhetetlen kelléke az igazságlasszó.

Kinek segít:

Mivel Csodanő isteni származású, ezért mitológiai (mesebeli) szereplőkkel is kapcsolatban van. Nagyon vigyáz a nőkre és a gyermekekre.

NÉV:

MARVEL KAPITÁNY / MS. MARVEL /
CAROL SUSAN JANE DANVERS

Történet:

Carol Susan Jane Danvers Bostonban született, két fiútestvér nővére. Pilóta szeretett volna lenni, a légierőtől ezredesként szerelt le. Ezen felül dolgozott a S.H.I.E.L.D.-nek, a CIA-nak, a NASA-nak, de dolgozott főszerkesztőként is egy nőknek szóló magazinnál, a Daily Bugle kiadónál.

Carol-t sugárzás érte, amikor két földönkívüli összechapott. Ez átalakította genetikai felépítését. Innen származik különleges ereje.

Szuperképességek:

Ms. Marvel majdnem olyan erős, mint Hulk, azaz szinte sérthetetlen. Ezen felül repülni is tud, illetve kozmikus és egyéb energiafajtákat elnyelni, amiket aztán sugárnyalábként zúdíthat ellenségeire. Ezen túl kiváló stratégia és még annál is jobb katona, illetve pilóta.

Ruházat:

Ms. Marvel rendszerint testére feszülő piros-kék-sárga színű ruhát visel, közepén egy csillaggal.

Kinek segít:

Mivel csodálatos képességei vannak, ezért bolygók közötti utazásra is képes. Kiáll a nők jogaiért.

DE KI A SZEGÉNY?

Marginalizáció az irodalomban

JAVASOLT
KOROSZTÁLY:

5-8. ÉVFOLYAM

IDŐTARTAM:

185 PERC

KAPCSOLÓDÓ
TANTÁRGYAK

történelem, erkölcstan

KAPCSOLÓDÓ
TÉMAKÖRÖK

szegénység, társadalmi különbségek

SZÜKSÉGES
ELŐZETES
TUDÁS

mesehősök ismerete

A FELADAT
CÉLJA

empátia fejlesztése a különböző társadalmi csoportok iránt

A FELADAT
FEJLESZTI

értő olvasás, kommunikáció, együttműködés

Mellékletek és linkek elérhetőek a www.anthropolis.hu/tankonyv honlapon.

A FOGLALKOZÁS MENETE

RÁHANGOLÓDÁS (15 PERC)

3-4 fős csoportokra bontjuk az osztályt. Rövid beszélgetés a szegénységről. Ötletvihar. Kulcskérdés: Mi jut eszetekbe a szegénységről? Mindenki írja le, ami eszébe jut, és írja fel egy post-it-re vagy egy papírlapra! Ezek után megbeszéljük a gondolataikat kis csoportban, majd megosztják a közös ötleteket a nagy csoporttal. Ezeket írjuk fel a táblára!

A megbeszéltek alapján keressünk olyan karaktereket, melyekre a táblán lévő leírások megfelelhetnek! Például: János vitéz, Copperfield Dávid, Nemecek Ernő, mesebeli szegénylegény. Megbeszéljük, hogy honnan ismerhetik őket, ki melyik könyvet olvasta ezek közül, és milyen benyomásai vannak. (Alternatív megoldás: a már meglévő csoportok beszélnek meg a karaktereket, majd elmondják a nagy csoport előtt.)

SZAKÉRTŐI MOZAIK (ÖSSZEHASONLÍTÁS) (45 PERC)

1. Az osztályt négy egyenlő csoportja osztjuk. Minden csoport elolvas egy-egy szövegrészt (Aludnod kellene, Ready Player One, Magas Cé és jobbhorog, Semmit és mindent, vagy bármilyen, a szegénységet életkori szinten reprezentáló szöveget - 1. sz. melléklet). A csoporton belül megbeszéljük az olvasottakat az alábbi szempontok szerint:

- Milyen életkörülmények jellemzik a főhőst? (lakás, életmód, lehetőségek)
- Hol élnek a szereplők? Keressetek rá a lakhelyekre!
- Szerinted tehet-e a szereplő arról, hogy szegény?
- Ki tud-e törni a szereplő a szegénységből?

A gondolatokat jegyezzék le egy papírra!

2. Ültessük a tanulókat úgy csoportba, hogy mindegyik szakértői csoportból legyenek benne tanulók! Mindenki mutassa be a saját karakterét! Majd a tanulók vitassák meg a hasonlóságokat és különbségeket úgy, hogy egy A/4-es lap bal oldalára a hasonlóságokat, jobb oldalára a különbségeket írják fel!

3. A négy szövegrész kapcsán beszélgetés nagy csoportban az alábbi gondolatok mentén:

Milyen életkörülmények jellemzik a szereplőt?

(lakás, életmód, lehetőségek)

TÖRTÉNETMESÉLÉS (25 PERC)

2-3 fős csoportok alakítása.

Írjanak a diákok egy történetet (verset, képregényt, filmforgatókönyvet), melyben megjelenik a szegénység mint téma! Térjenek ki a karakterekre, élethelyzetekre! Merítsenek korábbi olvasási vagy filmes tapasztalataikból! Legyen a történet címe az, hogy „Szerintem a szegénység”! A történeteket olvassák fel egymásnak!

VITA A SZEGÉNYSÉGRŐL (30 PERC)

Olvassák el a diákok az indiai Ram Mohammad Thomas és a norvég Bart történetét! Keressünk tételmondatokat! Például: Bart nem nevezhető szegénynek, míg Ram igen. Vagy: a szegénység nem az anyagi helyzettől függ. Szervezzük két csoportra az osztályt vagy szervezzünk 3-3 fős csoportokat! A csoportok készüljenek fel a tételmondatok kapcsán pro vagy kontra!

A disputa versenyszintű szabályairól itt lehet olvasni:

<https://www.tehetsegkapu.hu/File/Download?documentId=672c7df5-6dc8-e711-80cc-001dd8b71e73>

A LÁNC NÉHOL MEGSZAKAD - IRODALMI VERZIÓ (70 PERC)

Mutassuk be a kártyán lévő szereplőket! Beszéljünk róluk röviden úgy, hogy nem tisztázzuk előre a játék célját. Például: „Emlékeztek ki volt az a Nemecek Ernő? Mit tudtok róla?”. Itt koncentráljunk arra, hogy minden gyerek szóhoz jusson, legyen a feladat játékos!

Kérjük meg őket, hogy álljanak egymás mellé, és fogják meg egymás kezét! Osszuk szét a tanulóknak az 'A lánc néhol megszakad' kártyákat, melyeken szegény, gazdag és átlagos irodalmi szereplők szerepelnek névvel és rövid leírással. Kiosztjuk a szerepkártyákat, akiknek a bőrébe belebújnak. Lehetőleg osszuk szét úgy a kártyákat, hogy egymás mellett álljon szegény és gazdag! A kártyák információit tartsa mindenki magában! A játék végén derüljön csak ki, hogy kinek a bőrébe bújtak! Állításokat olvasunk fel, és aki úgy érzi, hogy az állítás igaz rá, lépjen előre egy lépést! A játék végén kérjük meg a résztvevőket, hogy nézzenek szét a csoporton! A játék végén mindenki lépjen ki a szerepéből, majd kezdeményezzünk velük beszélgetést arról, hogy milyen körülmények vezettek a szétszakadáshoz!

ÁLLÍTÁSOK

1. Hatalmad van mások felett.
2. Biztonságban vagy. Ha megbetegszel, akkor meg tudnak gyógyítani.
3. Dönthetsz a saját sorsodról.
4. Csak a munkáddal foglalkozol. Nincs lehetőséged egyéb tevékenységekre.
5. Igazságos vagy.
6. Néha csalnod kell, hogy meg tudj élni.
7. Álruhát kell felhúznod, hogy önmagad lehess.
8. Saját magad osztod be az idődet.
9. Megdolgoztál a sikerért.
10. Vannak ellenségeid.

A LÁNC NÉHOL MEGSZAKAD KÁRTYÁK

**MESEBELI
KIRÁLYLÁNY**

Fele királyság ígéretével. Egy gyönyörű kastélyban laksz, de a Sárkány folyamatosan el akar rabolni.

MESEBELI KIRÁLYFI

Hatalmas királyságot örökölsz, életed mégis folyamatos küzdelem és nehézség. A Sárkány nem hagy nyugodni.

HARRY POTTER

Angliában születél, és ott is nőttél fel. Szüleid meghaltak, rokonaid nevelnek, de nem bánnak veled túl jól. Egy speciális iskolába jársz.

NEMECSEK ERNŐ

Egy budapesti egyszobás lakásban élsz szüleiddel. Iskolába jársz, illetve egyleteket szervezel. Szeretnél tiszt lenni.

TOM SAWYER

Egy Mississippi melletti kisvárosban élsz nénikéddel és mostohatestvéreddel. Mindig kalandokba keveredsz, de a törvény nem áll az oldaladon.

NILS HOLGERSSON

Egy svéd faluban születél 1884-ben. Elégé gonosz és rossz fiú voltál, amiért egy varázsló törpévé változtatott. Ezután hatalmas kalandba kezdél.

HAMUPIPŐKE

Édesanyád elhunyt, édesapád pedig újránősült. Mostohaanyád saját lányait sokkal jobban szereti, mint téged, ezért sokszor alantas munkát kell végezned.

TARZAN

Egy gazdag családba születél, de egy szerencsétlenség során elszakadtál tőlük. Majmok neveltek fel az őserdőben.

HUCKLEBERRY FINN

St. Petersburgban születél. Édesapád nevel, de sajnos alkoholista. Minden rosszaságban benne vagy, nincsen, aki kordában tartson. Bátor vagy és jószívű.

A KIS HABLEÁNY

Kicsit különbözöl a többiektől. Királyi család sarja vagy. Beleszeretsz valakibe, de ezt a szerelmet nem támogatja a közösséged.

JOKER

Ez a kártya egy általad választott irodalmi szereplőt takar. Éld bele magad egy képzelt alak szerepébe!

KUKORICA JANCSI

Árva juhászbojtár vagy, egy patak mellett vigyázol a nyájra. Szerelmeddel szeretnél sok időt tölteni, de mostohaanyja nem engedi. Miközben a mostohával vitázol, a nyájad egy része elveszik.

EZ A KÁRTYA

TE

VAGY

TOLDI MIKLÓS

Vidéken nevelkedő, mezei munkát végző fiú vagy. Erőd messze földön híres. Vitézi életről álmodozol.

BRUCE WAYNE

Egy nagyon gazdag családba születtél. Szüleidet egy rablás során lelőtték. Ezek után úgy döntöttél, hogy bűnüldözésre adod a fejed, de a személyazonosságod megőrzése miatt maszkot húzol.

GINA

Egy elkényeztetett pesti kislány vagy, akit az apja váratlanul egy szigorú intézetbe rak. Nem érted, miért kell veled így viselkednie. A társaid kiközösítenek.

GREG HEFFLEY

Átlagos fiú vagy, de arra számítasz, hogy híres felnőtt leszel. Naplót vezetsz. Legnagyobb problémád, hogy kijössz-e az iskolatársaidal.

HÁROMFEJŰ SÁRKÁNY

Nem küzdesz a sorssal. Ha el kell rabolni a királylányt, hát megteszed, hiszen a családod már generációk óta ezt csinálta. Még akkor is, ha meg kell enned hozzá pár lovagot.

SZEGÉNYLEGÉNY

Nagyon szegény családba születél,
harmadik gyerekként. Az asztalra
szinte semmi étel nem jut, ezért fogod
magad és szerencsét próbálsz.

ATTILA

Édesapád három éves korodban
elhagyott. Nagyon tehetséges
költő vagy, de egész életedben
szegénységben élsz. Eltanácsolnak
az egyetemről egy versed miatt.
32 évesen egy vonat alá kerülsz.

CHARLIE

Egy nagyon szegény családba születél,
még sokira sincs pénzed. Egyszer a
születésnapodra mégis kaptál, amivel
bejutottál egy nagy csokigyár által
hirdetett versenybe.

DAGOBERT McCSIP

A világ leggazdagabb üzletkacsája
lettél zsugoriságod miatt. Szó szerint
lubickolsz a pénzedben.

MÉZGA ALADÁR

Egy négyfős családba születél. Szüleid
dolgoznak, te és nővéred iskolába
jártok. Szabadidődben barkácsolgatsz,
olykor kiruccansz az űrbe.

PETER PARKER

Nagynénéd nevel. Emiatt relatíve
szegénységben éltek. Járhatsz
középiskolába és egyetemre is.
Megcsíp egy radioaktív pók,
majd rájössz: „a nagy erő nagy
felelősséggel jár”.

D'ARTAGNAN

Egy elszegényedett nemesi családból származol. Minden álmod, hogy a király testőre legyél, ami meg is valósul. Jelmondatod: „egy mindenkiért, mindenki egyért”.

JÉZUS

Egy nagyon szegény, zsidó származású családba születtél. Ácsnak tanultál. Életed során sok embernek segítettél, emiatt számos ellenséget szereztél magadnak.

BOTSINKAY JÓNÁS

Családodnak menekülnie kell, mert törökökkel barátkozott. Vándorcigányok nevelnek fel. Amikor visszatérsz a birtokodra, megpróbálnak kirabolni.

DÖBRÖGI DÁNIEL

Hatalmas birtokaid vannak. Egyszer a földedre téved egy fiú a lúdjaival. Emiatt éktelen haragra gerjedsz, elveszed az állatait és megbünteted.

JÚLIA

Gazdag családod harcban áll egy másik családdal. Te mégis beleszeretsz ennek a családnak az egyik sarjába, titokban össze is házasodtok.

MÁTYÁS KIRÁLY

Támogatod a művészetet és a kultúrát. Alkalmanként szegény diáknak öltözve járod az országodat. Az udvari bolondod a legjobb tanácsadód.

HÁTTÉR

SZEGÉNYSÉG FOGALMAK:

Abszolút szegénység: azon embereket jellemzi, akik a saját létfenntartásukhoz szükséges élelemnek, ruházatnak, megfelelő életkörülményeknek nincsenek birtokában.

Relatív szegénység: azokat jellemzi, akik a társadalom nagy többségéhez képest szegények; jövedelmük nem elegendő életkörülményeik, életminőségük javításához.

Új szegénység: munkanélküliek, segélyen élők, hajléktalanok, illetve ide tartoznak az elszegényedő középosztálybeliek, például a gyerekeket egyedül nevelő szülők, akik nem rendelkeznek rendszeres jövedelemmel.¹

„...szegény egyrészt az, aki meg van fosztva az anyagi javaknak nemcsak bőségétől, de alapvetően szükségesnek látszó halmazától is, de másrészt az is szegény, aki az anyagi javaktól tökéletesen függetlenül, magára vonja részvevő tekintetünket, s akit, akár erkölcsi, akár kegyességi okokból, szánalommal nézünk.”²

1. SZ. MELLÉKLET

ARNE SVINGEN (2014): MAGAS CÉ ÉS JOBBHOROG

Kolibri Kiadó, Budapest

Bart egy 13 éves fiú, aki Norvégiában él. Operaénekes szeretne lenni, de boxolni is jár, hogy meg tudja magát védeni az iskolában. Célja elérésben kicsit hátráltatja az a tény, hogy nem tud közönség előtt énekelni. Anyukája minden este eljár otthonról (vajon hova jár?). Legjobb barátja Geit, aki heroinfüggő. Bartnak van mp3 lejátszója, számítógépe, tud internetezni és jár iskolába. Belekezd egy projektbe: szeretné kitakarítani a szegények és alkohol- vagy kábítószerfüggők lakta háza lépcsőházát.

1 Globalizációs túlélőkönyv középiskolásoknak 5. old

2 <http://ketezer.hu/2016/09/margocsy-istvan-a-szegenyseg-a-magyar-irodalomban/>

Mivel már elmeséltem hogy nézek ki, ideje lenne azt is leírnom, milyen anya és a lakásunk. Néha azonban nehéz rálelni a megfelelő szavakra. Anya puha, mint egy párna, a lakás pedig nem egy kacsalábon forgó palota. Ennyi elég lesz? (29. old.)

Néha, amikor anya a szupermarketben túlórázik, olyan élelmiszereket hoz haza, amelyeknek lejárt a szavatossága. Nemrég karajt és bécsi virslit hozott, és annyit ettünk, hogy majdnem kidurrantunk. Csak azt nem tudom, hogyan vehetném rá arra, hogy gyakrabban dolgozzon. (30. old.)

Az ajtóra nézek. Ott áll mögötte Ada. Feljött a lépcsőn, majd végig a folyosón, miközben ropogott a talpa alatt a kő. Amikor lenézett, észrevette a használt injekciós tűket és a többi szemetet. Talán még valamelyik szomszédal is összefutott. Egy olyannal, aki folyton elvétí a lépcsőfokokat, vagy aki dülöngélve vitorlázik a folyosón. Vagy azzal, aki rogyasztott térdel és gombostűfejnyire szűkült pupillával ácsorog a postládák mellett. (72. old.)

Anyával egyetlen szobában élünk. Én egy kinyitható kanapén alszom, anya pedig egy olyanon, amelyet nem lehet kihúzni. A padlót újságokból, papírokból és egyéb dolgokból álló halmok borítják, a linóleumból csak a helyiség közepén villan elő egy kevés. Van egy könyvespolcunk, amelyen a könyvön kívül minden más helyet kapott, és egy hűtőszekrény, amely nem hűt eléggé. Az egyik fal halványsárga, a többi fehér, és a korábban ott lógó képek nyomai borítják őket. Függyeink nincsenek, de annyi minden másra is kellene még pénz. Listát is írtunk róla, de elkeveredett valahová. Egészen hosszú lista volt. (73-74. old.)

KISS TIBOR NOÉ (2014): ALUDNOD KELLENE

Magvető Kiadó, Budapest

Pék Laci udvarán sokáig egy nagy gödör tátongott. Szokola Bandinak jutott eszébe, hogy ássanak medencét a kertbe. A strand túl messze volt, a belépő árát egyikük sem tudta volna kifizetni. A lányoknak különben sem volt fürdőruhájuk. A tornácon vihorásztak, sugdolóztak, miközben a fiúk a földet túrták. A vermet nejlonfóliával bélelték ki, nehezeknek téglát használtak. Slagot húztak a medencéhez, feltöltötték vízzel. A gyerekek gatyában, bugyiban másztak be a gödörbe. A derékig érő víz jéghideg volt, de senki sem kényeskedett. Csodás napnak indult. (31-32. old.)

Gyűlölt iskolába járni. Fulladozott a klórszagú folyosókon és a levegőtlen tantermekben. Nem értette, miért kell irodalmat és matematikát tanulni. Verseket magolni, geometriával bajlódni, tigrisbukfencet vetni, énekelni. Nem akart barátkozni senkivel, Pék Lacin és Szokola Bandin kívül másokkal szóba sem állt. Reggelente együtt szálltak fel a buszra, a nagyszünetben együtt fociztak az iskolaudvaron. Aztán megszólalt a csengő, és minden kezdődött előlről. Alig múlt tízéves, amikor elhatározta, hogy nem megy be többet a faluba. Hetekig járta a környékbéli erdőket. A táskáját reggelente eldugta a telepen, csak egy saját készítésű nyilat vitt magával. Indiánnak képzelte magát, célba lőtt, őzeket cserkészett be. Egyszer aztán arra ért haza, hogy egy idegen autó áll a házuk előtt. A tanárnő ült a konyhaasztalnál. Az anyja a mosogatótálnak támaszkodott, szomorúan nézett maga elé. (63. old.)

Sóderhalmok és panelelemek között játszottak. A labda állandóan begurult a gödörbe. Bújócskáztak, a kiszámoló egy drótkerítésnek támaszkodva próbált lesni. A legjobb búvóhely a lépcsőház feljárója alatti beszögelés volt. Ha valaki mozdulatlanul maradt a sötét sarokban, nem lehetett észrevenni. A lépcsőházi ablakokon fekete szigetelőszalag. Délután a nap nem süttött be a folyosókra, a kihalt házakban bolyongtak, ijesztegették egymást. (82. old.)

ERNEST CLINE (2018): READY PLAYER ONE

Agave Könyvek, Budapest

A Portland Avenue-i Rakáson éltünk, színtelen bádogg cipősdobozok egyre jobban terpeszkedő kaptárában, amely az I40-es autópálya két oldalán rozsdásodott, Oklahoma City hanyatló felhőkarcoló-központjától egy kicsivel nyugatra. Több mint ötszáz rakást foglalt magába, amelyeket újrahásznotított csövek, támgerendák és gyalogoshidak silány hálózata kötött össze. A rakások folyamatosan táguló peremét tucatnyi ezeréves daru díszítette (ezek emelték a rakásokat). A rakások legfelső szintjét vagy „tetejét” régi szolárpanelek szóttese borította, amelyek pluszenergiát biztosítottak a lenti egységek számára. Tömlők és hullámlemez csövek tömkelege kígyózott fel-le minden egyes rakás oldalán: vízzel látták el a mobilházakat, és elszállították a szennyvizet (a város bizonyos más rakásainál ez luxusnak számított volna). A legalsó szintre (amit földszintként is emlegettek) csak nagyon kevés napfény jutott el. A rakások közötti sötét, szűk földdarabokat magukra hagyott kocsik és teherautók porladó csontvázai lepték el; a járművek benzintankjai már rég üresek voltak, kipufogócsöveik pedig eldugultak.

Az egyik szomszédunk, Mr. Miller egyszer elmagyarázta nekem, hogy a miénkhez hasonló mobilházparkok eredetileg mindössze néhány tucat épületből álltak, amelyek rendezett sorokban pihentek a földön. Az olajválság és az energiakrízis beköszönte után azonban a nagyvárosokat előzönlötték a környező külvárosi és falusi körzetekből áramló menekültek, ennek eredményeként pedig a városok nem tudtak elegendő lakhelyet biztosítani az emberek számára. A nagyvárosoktól köpésnyire lévő területek egyszerre túlságosan értékesek lettek ahhoz, hogy elpazarolják őket mobilházak vízszintesen terjeszkedő telepére, úgyhogy a talajfelszín maximális kihasználása érdekében valaki előállt a Mr. Miller által „rámoljuk egymásra a tetveket-projekt” nevű zseniális ötlettel. Az elgondolás hamar népszerűvé vált, és az ország különböző mobilházparkjai a miénkhez hasonló rakásokká fejlődtek, amik kunyhótelepek és menekülttáborok különös hibridjeit alkották. Megtalálhatóak voltak a legtöbb nagyváros peremén: mindegyiküket a szüleimhez hasonló gyökértelen tahók lakták, akik a munka, étel, elektromosság és megbízható OASIS-hozzáférés reményében leléceltek haldokló kisvárosaikból, és az utolsó csepp benzinjük (vagy bármilyen máhás eszük) segítségével elvontatták a családjukat és mobilházukat a legközelebbi metropolisba. (...)

A mobilházunk a park északi peremének közelében helyezkedett el, amely egy rogyadozó autópálya-felüljáróval volt szomszédos. A mosókonyha ablakából nagyszerűen ráláttam a töredezett aszfalton vánszorgó elektronikus járművek vékony sorára, amelynek tagjai különböző árukat és munkásokat szállítottak a városba. Miközben a zord horizontot kémleltem, előbújt a nap élénk narancssárga szelete. Az égitest emelkedését nézve végigcsináltam egy mentális rituálét: amikor a napot láttam, mindig emlékeztettem magam, hogy egy csillagot látok. Galaxisunk százmilliárdnál is több csillagának egyikét. Az ismert világegyetem több milliárd galaxisának egyikében. Ezt csak azért csináltam, mert így könnyebb volt a helyi értékükön kezelni a dolgokat. Azután kezdtem el gyakorolni ezt a rituálét, hogy megismertem a Kozmosz című, kora nyolcvanas évekbeli tudományos sorozatot. (31-33. old.)

VIKAS SWARUP (2005): SEMMIT ÉS MINDENT

Glória Kiadó, Budapest

Tam Mohhamad Thomas 18 éves. Indiában él. Letartóztatják, miután helyesen válaszolt meg 12 kérdést egy tévés kvízműsorban, és nyert 1 milliárd rúpiát. Mindenki azt hiszi, hogy a nyomornegyedben felnőtt pincér csalt. Ebből a könyvből készült a nagysikerű Gettómilliomos című film.

Az egyszobás lyukakat elfoglaló alsó-középosztálybeliekből álló bérházak jelentik Mumbai szúrós szagú hónalját. Az itt élők helyzete csak egy árnyalatnyival jobb a Dharavihoz hasonló nyomornegyedekben tengődő szerencsétlenekénél. Ahogy azt egyszer Mr. Barve mondta, a márványos-gránitos, négy hálószobás házakban élő gazdagok élvezik helyzetüket. A szutykos, lepusztult lyukakban élő nyomorultak szenvednek. És mi, a zsúfolt bérházakban tengődők, egyszerűen csak élünk. (61-62. old.)

Dharavi nem finnyásoknak való hely. Delhi gyermekotthona legyengített minket, de Dharavi kíméletlen városi mocska megtör és megaláz mindenkit. A nyitott ivóvályúk hemzsegnek a szúnyogoktól. A bűzlő, ürülékkel körülvett közösségi latrinákban annyi a patkány, hogy az ember nem a bűzre figyel, hanem hát-sója épségére. Minden sarkon szeméthegek magasodnak, melyekben a guberálók még mindig találnak valami számukra hasznosat. És néha vissza kell fojtanod a lélegzetedet, ha át akarsz vágni a keskeny, klausztofóbiás érzést keltő sikátorokon. De Dharavi nyomorgó lakóinak ez az otthonuk.

Mumbai modern felhőkarcolói, neonfényben pompázó plázái alatt úgy húzódik meg Dharavi a város közepén, mint egy rosszindulatú daganat. És a város nem akar erről tudomást venni. Ezért hát törvényen kívül helyezték. Dharavi összes háza „engedély nélküli építkezés” eredménye, amit bármikor ledózerolhatnak. De ha az ember az életéért küzd, akkor nem törődik ilyen apróságokkal. Élnek az illegális házakban, használják az illegális áramot, isszák az illegális vizet, és nézik az illegális tévécsatornákat. Dharavi számtalan illegális műhelyének, gyáranak és boltjának egyikében dolgoznak, és még utazásuk is illegális – jegy nélkül jönnek-mennek a helyi vonatokkal, amelyek egyenesen a kolónián keresztül haladnak.

Talán a város úgy döntött, legjobb, ha nem is vesz tudomást a Dharavi nevű csúnya kinövésről, de a rák nem állítható meg azzal, ha törvényen kívül helyezük. Lassú mérge még mindig öl. (143-144. old.)

Vajon hol keresnél, ha engem akarnál kiszúrni ebben a nyüzsgő labirintusban? Talán a pihenés és a szundikálás különböző fázisaiban a sima betonpadlón fetregő utcakölykök tucatjai között próbálnál megtalálni. Azt is hihetnéd, hogy tizenéves utcai árus vagyok, aki műanyag palackokat cipel, amelyeket az állomás WC-jében tölt fel, hogy utána himalájai forrásvízként árulja őket. Magad elé képzelhetsz mint piszkos ingben és szakadt nadrágban dolgozó utcaseprőt, aki hosszú cirokseprűjével a peronokról a vágányokra söpri a szemetet. De kereshetsz a fejükön súlyos terhekkal sürgölődő, piros egyenruhás hordárok tömegében is. (158. old.)

BON VOYAGE

Környezettudatos közlekedés

7 MEGFIZETHETŐ ÉS
TISZTA ENERGIA

9 IPARINNOVÁCIÓ ÉS
INFRASTRUKTÚRA

11 FENNTARTHATÓ
VÁROSOK ÉS
KÖZÖSSÉGEK

JAVASOLT
KOROSZTÁLY:

7-8. ÉVFOLYAM

IDŐTARTAM:

2 X 45 PERC

KAPCSOLÓDÓ
TANTÁRGYAK

földrajz, életvitel, történelem

KAPCSOLÓDÓ
TÉMAKÖRÖK

globalizációs kérdések,
fenntarthatóság, környezetvédelem

A FELADAT
CÉLJA

megismerni a környezettudatosság és a felelős
utazás alapelveit, és azt gyakorlati példákön
keresztül bemutatni

A FELADAT
FEJLESZTI

értő olvasás, kommunikáció, együttműködés

Mellékletek és linkek elérhetőek a www.anthropolis.hu/tankonyv honlapon.

A FOGLALKOZÁS MENETE

ELŐZETESEN KIADOTT FELADAT:

Számítsátok ki a teszt alapján otthon a családdal, mekkora a közlekedési ökológiai lábnyomotok! ¹

(A tesztből csak a közlekedésre vonatkozó kérdéseket töltsétek ki!)

<http://www.glia.hu/okolabnyom/index.php>

I. TANEGYSÉG

RÁHANGOLÓDÁS (10 PERC)

Nézzük meg közösen a következő videó-részletet!

<https://www.youtube.com/watch?v=4oeSJJwJw4Y&feature=youtu.be>

Tanári moderálással beszélgetés, ki milyen eszközzel utazik.

Vita arról, melyiknek mi az előnye-hátránya (gyorsaság, kötöttség, környezeti terhelés).

OLVASSÁTK EL A SZÖVEGRÉSZLETET ÉS A KÉRDÉSEK ALAPJÁN BESZÉLJÉTEK MEG!

- Csoportbontás: 3 tetszőleges csoport létrehozása (3 perc)
- A csoportok egy-egy irodalmi szövegrészletet kapnak.
- A csoportok bemutatják a feladatot a többieknek. (15 perc)

A) LEVEGŐ CSOPORT: JULES VERNE: ÖT HÉT LÉGHAJÓN (8. FEJEZET, RÉSZLET)

- Mi a léghajó, mikor és mire használták?
- Miért volt fontos, hogy a professzor pontosan kiszámolja az építési adatait?
- Írjatok le még olyan irodalmi műveket, ahol léghajóval utaznak a hősök (pl. L. Frank Baum: Óz, a nagy varázsló; Gerald Durrell: Léghajóval a világ körül; Jules Verne: Öt hét léghajón, Nyolcvan nap alatt a föld körül!)
- Ma hol használnak még hőlégballont? (pl. városnézés)
- Verne „találmányainak”, ötleteinek egy része később megvalósult. Sorolj fel néhányat (tengeralattjáró, repülő, Holdra szállás!)

B) GŐZÖSÖK: KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: ESTI KORNÉL (3. FEJEZET)

- Ki találta fel a gőzmozdonyt?
- Milyen sebességgel mentek az első vonatok?
- Környezeti szempontból melyek az előnyei és a hátrányai a vonatnak?

C) NÉGYKERÉKEN: SPRINT EGYÜTTES POSTAKOCSI

- Mi volt a postakocsi, mire használták?
- Vitassátok meg, ma miért nem használjuk ezt a közlekedési, szállítási eszközt!

AZ ELŐZETES FELADAT – ÖKOLÓGIAI LÁBNYOM TESZT MEGBESZÉLÉS (10 PERC)

- Írjátok fel egy papírra, mekkora a közlekedési ökológiai lábnyomotok!
- Álljatok fel egy sorba a legkisebbtől a legnagyobb számig!
- Beszéljük meg, hogyan lehetne a közlekedésben csökkenteni ezt a számot!

TERVEZZÜNK UTAZÁST! A KÖVETKEZŐ ÓRA ELŐKÉSZÍTÉSE (6 PERC)

Úticél: **Horvátország, Dubrovnik**

A három csoportnak azonos az úticélja, de az egyik repülővel, a második autóval, a harmadik csoport vonattal tervezze meg az utat!

Mobiltelefon segítségével készítsetek útitervet, mennyi időt vesz igénybe, mennyibe kerül, mennyire környezettudatos! (ezt még a mostani órán, prezentálás a következő órán)

II. TANEGYSÉG (45 PERC)

RÁHANGOLÓDÁS: AZ ÓRA ELŐTT OLVASSUK EL A CIKKET!
(5 PERC)

<https://24.hu/tech/2019/08/02/flightradar24-repules-tortenete-legforgalmasabb-nap-legi-kozlekedes/>

A Flightradar24 adatai szerint a 2019. július 24-e volt a repülés történetének legsűrűbb napja: ekkor volt egy nap alatt a legtöbb repülő az égen, nagyjából 225 ezer összesen. Az adatok ráadásul nem is mutatnak minden repülőt, csak azokat, amelyek regisztrálva vannak a rendszerben, így a katonai gépekkel és más, nem nyilvános repülőkkal együtt még ennél is több lehetett a levegőben közlekedők száma. A szám gyakorlatilag minden nyomon követhető repülőgépet magába foglal, csak azokat nem, amelyek valamilyen biztonsági kockázat miatt nem követhetők. A 225 ezer repülő tehát a kereskedelmi légi forgalmat és a szállítógépeket is jelenti. Persze elméletileg lehetséges, hogy valaha volt több repülőgép egy nap alatt az égen, mint ez a 225 ezer, mivel a FlightRadar24 csak 2006-ban kezdte meg működését, de erre nagyon kevés az esély, tekintve, mennyire megsokszorozódott a kereskedelmi légi forgalom a csökkenő áraknak köszönhetően. A FlightRadar24 kommunikációs szakértője, **Ian Petchenik** szerint várható, hogy ebben az évben párszor még meg fog dőlni ez a rekord, valószínűleg még a nyáron: július és augusztus számít ugyanis a legforgalmasabbnak a légi közlekedés szempontjából.

A rekord arra is rávilágít, hogy lassan tényleg jobban kellene szabályoznunk a légi közlekedést, mivel ilyen mértékben már erősen hozzájárul a globális károsanyag-kibocsátáshoz. A repülőgépek felelősek az összes üvegházhatású gáz kibocsátásának 2-3 százalékáért, ami ugyan kevésnek tűnhet, de arányaiban még mindig rengeteg.

A The Guardian cikke szerint például egy Londonból New Yorkba tartó járat több szén-dioxidot bocsát ki, mint egy átlagos ember egy év alatt (legalábbis 56 országból, van, ahol különösen magas az egy főre jutó szén-dioxid-kibocsátás, itt a járat nem éri el ezt a szintet). 17 olyan ország van a Földön, ahol az egy főre eső kibocsátás nem éri el azt a mennyiséget, amit egyetlen London-Róma repülő út alatt a gép kibocsát. A kevésbé optimista előrejelzések szerint a légi közlekedés kibocsátása 2050-ig megtriplázódhat.

<https://www.flightradar24.com> nézzétek meg a hivatkozást!

SZITUÁCIÓS JÁTÉK (5 PERC)

Egy stewardess ott akarja hagyni a munkáját, mert nagyon kártékony a repülés. Adjatok neki tanácsot, érveljétek, miért tegye / ne tegye!

NÉZZÜK MEG KÖZÖSEN A VIDEÓT (A REPÜLÉS TÖRTÉNETE)! (2 PERC)

<https://www.youtube.com/watch?v=gLYZzWaHMOk&feature=youtu.be>

AZ ELŐZŐ ÓRÁN KAPOTT FELADAT ALAPJÁN (UTAZÁSI TERV BUDAPEST-DUBROVNIK) (15 PERC)

Készítsetek reklámkampányt egy fiktív utazási irodának a saját útitervetek alapján!

(a diákok készítsenek plakátot és ennek bemutatásával kampányoljanak saját útitervük mellett)
Csoportonkénti bemutatás

CSOPORTONKÉNT BESZÉLJÉTEK MEG, MIT TEHETTEK AZÉRT, HOGY CSÖKKENTSÉTEK AZ UTAZÁSSAL JÁRÓ GLOBALIZÁCIÓS VESZÉLYEKET! (5 PERC)

KÖZÖS GONDOLATTÉRKÉP KÉSZÍTÉSE A TUDATOS UTAZÁSRÓL (10 PERC)

www.bubbl.us

A TANÓRÁHOZ KAPCSOLÓDÓ FELHASZNÁLT FORRÁSOK

1. Előzetes feladat, ökológiai lábnyom számítása (<http://www.glia.hu>)

C) TÖMEGKÖZLEKEDÉS

7. Ön átlagosan egy hét alatt mekkora távolságot tesz meg tömegközlekedéssel?

- 322 km vagy annál több
- 121-321 km
- 40-120 km
- 1-39 km
- 0

D) KÖZLEKEDÉS AUTÓVAL

8. Átlagosan Ön mekkora távolságot tesz meg egy hét alatt autóval (akár sofőrként, akár utasként)?

- 644 km vagy annál több
- 483-643 km
- 322-482 km
- 161-321 km
- 10-160 km
- 0-9 km

9. Átlagosan hány liter üzemanyagot fogyaszt az Ön autója 100 km-en?

- 4.7 l alatt
- 4.8-6.7 l
- 6.8-9.4 l
- 9.5-15.7 l
- 15.8l felett
- Nem járok autóval

10. Milyen gyakran utazik Önnel valaki?

- Szinte sohasem
- Alkalmanként (kb. 25%)
- Gyakran (50%)
- Nagyon gyakran (kb. 75%)
- Szinte mindig
- Nem járok autóval

E) LÉGI KÖZLEKEDÉS

11. Átlagosan Ön hány órát utazik repülővel évente?

- 100 órát
- 25 órát
- 10 órát
- 3 órát
- Nem utazom repülővel

A HÁROM CSOPORT IRODALMI SZÖVEGEI

A) LEVEGŐ CSOPORT
JULES VERNE: ÖT HÉT LÉGHAJÓN
(8. fejezet - részlet)

Fergusson már régóta foglalkozott expedíciójának részleteivel és magától értetődik, hogy a léghajó, e csodálatos jármű, melynek őt a levegőn át szállítani kellend, volt gondjainak fő-tárgya. Mindenekelőtt, hogy a gömb terjedelme túlságos nagy ne legyen, elhatározta, hogy hidrogén-gázzal tölti meg, mely tizennégy és félszer könnyebb a levegőnél. E gáz előállítása könnyű, és ez bizonyult a léghajózási kísérleteknél eddig legalkalmasabbnak. Pontos számítások alapján a doktor úgy találta, hogy az utazásához elkerülhetetlenül szükséges tárgyak és egész készüléke az utazókkal együtt mindössze négyezer fontot fog nyomni, tehát ennyit kell a léghajónak emelni; ebből kiindulva ki kellett számítani a felszálló erőt, mely a súlyt vinni képes legyen, a hidrogén mennyiségét és a gömb térfogatát. Négyezer font súlynak a közönséges levegőből negyvennégyezer nyolcszáznegyvenhét köbláb felel meg, ennyi levegőt kell tehát helyéből kiszorítani; vagy ami ugyanaz, negyvennégyezer nyolcszáznegyvenhét köbláb levegő körülbelül négyezer fontot nyom.

Már most ha egy ily negyvennégyezer nyolcszáznegyvenhét köbláb terjedelmű gömböt közönséges levegő helyett a tizennégy és félszer könnyebb hidrogéngázzal töltünk meg, ez csak kétszázhetvenhat fontot fog nyomni és így a különbség a hidrogén és ugyanannyi levegő között 3724 fontot tevé; a léggömbben foglalt gáz és az általa helyéről kiszorított levegő súlya közötti különbség adja a léggömb emelkedési képességét. Ámde, ha a mondott 44,847 köbláb térfogatú gázt a gömbbe mind beleszorítanók, az egészen megtelne; de annak nem szabad történni, mert amint a léggömb magasabb s így ritkább légrétegekbe emelkedik, kevesebb lévén reá a külső lég nyomása, a hidrogéngáz terjeszkedni iparkodnék és szétpukkasztaná a gömböt.

Léggömbjét a tapasztalatilag legelőnyösebbnek bizonyult hosszúkás alakra készítette, úgy-hogy annak magassága 75, szélessége pedig 50 láb lévén, mintegy 90,000 köbláb térfogatú tojásdad léggömböt nyert.

B) GŐZÖSÖK
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: ESTI KORNÉL
(3. fejezet - részlet)

Másnap délután szállt a fiemei gyorsra. Nyomban kapott helyet. Kevesen utaztak. Abban a másodosztályú fülkében, ahova először nyitott be, csak ketten voltak: egy úriasszony meg a leánya. Köszönt nekik. Az asszony néma főbólintással fogadta ezt, jóindulatúan, de kimérten, mintegy tudomására hozva, hogy a barátságos semlegesség álláspontjára helyezkedik. Ő belenyomorította a hálóba kosarát, s az ablak melletti ülésre telepedett. Szemben vele ült az asszony, az asszony mellett a leány, vele rézsút szemközt.

A vonat kifutott a pályaház üvegkalitkájából. Ekkor az asszony keresztet vetett. Ez meglepte őt. Náluk nem volt szokás. De meg is hatotta. Milyen szép, milyen nőies ez az alázat. „Isten kezében vagyunk

mindnyájan.” Valóban, az utazás rontja életszázalékunkat. Nem halálos veszedelem, csak körülbelül annyi, mint egy tüszős mandulalob, melyből - esetleg - általános vérmérgezés, szívbénulás is fejlődhet. Ez az út különben se csekélység. Tizenkét óráig tart, egyfolytában. A délután egy darabja, aztán az egész éjszaka, holnap reggel nyolcig. Mire megérkeznek, ismét süt a nap, mint most. Ki tudja, mi nem történik azalatt?

C) NÉGYKERÉKEN SPRINT EGYÜTTES: POSTAKOCSI

Kék ég alatt az erdőt járom,
Harsan a kürtszó messze távol,
Hajt a lábam, reggel óta várok rád.
Postakocsin megyek hozzád, az út felett porfelhő száll,
Pihent szívvel gondolok már rád.

Várhatsz rám, kedvesem, postakocsin érkezem,
Várhatsz rám, hosszú útról érkezem.
Várhatsz rám, kedvesem, postakocsin érkezem,
Elmesélem, mi történt velem.

Vágtat velünk a négy fehér ló, este vár egy jó fogadó,
Whisky mérnek, vidám ének hangja szól.
Reggel aztán útra kelünk, gyereksereg körülöttünk,
Fényvirágot szór a nap le ránk.

II. TANEGYSÉG FORRÁSAI

<https://24.hu/tech/2019/08/02/flightradar24-repules-tortene-te-legforgalmasabb-nap-legi-kozlekedes/>

<https://www.youtube.com/watch?v=Bk2h1PJfMIU>

<https://bubbl.us/>

AJÁNLOTT KIEGÉSZÍTŐ ANYAGOK

<https://www.youtube.com/watch?v=tl3rpYUOHWc>

<https://www.youtube.com/watch?v=Bk2h1PJfMIU>

<https://magyarnarancs.hu/tudomany/piszkos-legutak-121285>

KÖRNYEZET- TUDATOSSÁG ÉS HULLADÉK- MENTESSÉG

.....
A zero waste
.....

3 EGÉSZSÉG
ÉS JÖLLÉT

12 FELELŐS
FOGYASZTÁS
ÉS TERMELÉS

JAVASOLT
KOROSZTÁLY:

7-8. ÉVFOLYAM

IDŐTARTAM:

2 X 45 PERC

KAPCSOLÓDÓ
TANTÁRGYAK

földrajz, életvitel, történelem

KAPCSOLÓDÓ
TÉMAKÖRÖK

globalizációs kérdések,
fenntarthatóság, tudatos vásárlás

SZÜKSÉGES
ELŐZETES
TUDÁS

érvelés szempontjai

A FELADAT
CÉLJA

megismerni a környezettudatosság és
a hulladékmentesség alapelveit
és átültetni a gyakorlatba

A FELADAT
FEJLESZTI

szövegértés, szövegalkotás, prezentációs és
írás-készség, írásbeli és szóbeli kommunikáció,
kreativitás, együttműködés, rendszerszemlélet,
szervező-készség, kritikai gondolkodás

Mellékletek és linkek elérhetőek a www.anthropolis.hu/tankonyv honlapon.

A FOGLALKOZÁS MENETE

CSOPORTBONTÁS (OPCIONÁLIS) (5 PERC)

A <https://namepickerninja.com> oldalra lépve, az 'Add Names' gombra kattintva kitörölhetjük híres angol nyelvű irodalmárainkat és beírhatjuk helyette diákjaink nevét. Ha kész, a 'Go!' gombra kattintva kezdődhet a sorsolás. A listából kisorsolt nevet úgy tudjuk eltávolítani a következő sorsolás előtt, hogy megnyomjuk a 'Remove name from list' gombot. Majd a 'Go!'-ra kattintva jöhet a következő csapattag. És nem termel szemetet. Ha IKT-mentesen szeretnénk csoportokra osztani az osztályt, használjunk például egy pakli magyar kártyát!

BEVEZETŐ GYAKORLAT (20 PERC)

1. Nézzük meg együtt a videót!

Youtube: A tudatos vásárlók 12 pontja Novák Péterrel
<https://youtu.be/I1HYSVY8Ma4>

A témában érdekes még az alábbi két cikk, ezekkel helyettesíthető a videó:

<http://kidsnews.hu/2017/12/kornyezettudatos-vasarlas-tulcsomagolt-dolgok-hatranya/>

vagy

<http://kidsnews.hu/2018/05/terj-eszhez-ember-sziget-fesztivalon-mar-tudatos-kornyezetvedelem/>

2. Csoportban szedjük össze néhány jó tanácsot, melynek betartásával csökkenthetjük háztartásunk hulladéktermelését!

Ezt több módszerrel is megtehetjük:

Gondolattérkép: csoportban szövegbuborékokból rendszert hoznak létre, melynek középpontja a hulladéktermelés csökkentése. Aztán a csoport képviselője megosztja a többi csoporttal.

A gondolattérkép egy grafikai szervező, lényegében egy olyan térbeli vázlat és tanulástámogató vizualizációs eszköz, amely képet ad a megtanulandó tananyagról, és segít a korábban megszerzett információk felidőzésben, a lényeg kiemelésében, az új tananyag megértésében és bevésésében.

Ötletbörze: egyénileg gondolkodnak rajta, felírják a gondolataikat egy lapra, majd kiscsoportban megbeszélik. Ezeket az ötleteket jegyzetelik. Esetleg a továbbiakban megbeszélik az eredményeket nagycsoportban is. Minden ötlet felkerülhet a táblára.

A gyakorlat végén felolvassák tanácsaikat, melyekkel a csoport minden tagja egyetért. Miután minden csoport elmondta a szabályait, összegyűjtjük és felírjuk a táblára az eredményeket.

TANÁRI SEGÉDANYAG

Mi a komposzt? <http://kidsnews.hu/2018/08/komposztalj-az-eletert/>

Előzetesen készítsünk el egy környezetvédelmi tízparancsolatot, az esetleg kimaradó pontokat ebből beemelhetjük a közös szabályrendszerbe.

1. Fogmosás közben zárd el a vizet!
2. Használj vászon bevásárlótáskát és hálós anyagból készült szatyrot!
3. Mindig legyen nálad újratölthető palack! Nem kell mindig ásványvíz.
4. Ami már neked nem kell, hasznosítsd újra vagy ajándékozd el!
5. Komposztálj!
6. Váltás környezetbarát tisztítószerekre vagy készítsd el önmagad!
7. Csökkentsd a húsfogyasztásodat!
8. Autózz kevesebbet, helyette sétálj vagy biciklizz!
9. Hagyd el a konyhai papírtörülőt és szalvétát, használj helyette konyhai textiliákat!
10. A legjobb, ha meg se veszed! Mielőtt vásárolsz, gondold végig, hogy valóban szükséged van-e rá. Amit nem gyártanak le, amit nem szállítanak, annak a legkisebb a környezeti terhelése.
11. Ragassz ki a postaládára egy feliratot, hogy nem kérsz szóróanyagot!

TEVÉKENYKEDJÜNK HULLADÉKMENTESEN! (30 PERC)

Módszer: csoportmunka

A csoportok miután összeálltak, megkapják feladatukat:

1. Csináld meg a reggelidet, és hozd el a suliba úgy, hogy nem termeltél nem komposztálható hulladékot! Gondolj a bevásárlásra, csomagolásra is!
2. Átjönnek a barátaid a születésnapodra. Süss sós és édes sütit, figyelj a tálalásra és fogyasztás mikéntjére is úgy, hogy nem termeltél nem komposztálható hulladékot! Gondolj a bevásárlásra, csomagolásra is!

3. Heti nagybevásárlásra mész a szüleiddel. Írd össze, mi mindenre kell odafigyelned, hogy a bevásárlásból a lehető legkevesebb nem komposztálható hulladék keletkezzen! Gondolj a szállításra, tárolásra, csomagolásra is!
<http://kidsnews.hu/2019/02/foldmento-dieta/>
4. Fokvárosban elfogyott az ivóvíz. Mi is járhatunk így. Írd le, mi mindent tehetsz azért, hogy kevesebb ivóvizet fogyasztsz! Egészen meredek ötleteket is kitalálhattok a víz akár többszöri hasznosítására.

PREZENTÁLÁS (25 PERC)

Minden csoport bemutatja a feladatát, minden bemutató után rövid megvitatás következik, melyben a többi csoport kimaradt, ám konstruktív ötleteket, szempontokat oszthat meg a prezentáló csoporttal és egymással.

ZÁRÁS (10 PERC)

Mutassunk néhány hasznos oldalt a hulladékmentesség és környezettudatosság kapcsán, valamint invitáljuk diákjainkat részvételre a 30 napos kihívásban: <https://bit.ly/2U9ezIM>

AJÁNLOTT KIEGÉSZÍTŐ ANYAGOK

<https://hulladekmentes.hu/>

<https://humusz.hu/>

<https://zero-hulladek.blogspot.com/>

<http://www.holyduck.hu/>

<https://talpalatnyitortenetek.hu/>

<https://gasztrohos.hu/>

<http://www.rootstofruits.hu/blog/>

<https://www.dontwasteit.hu/>

<http://zwm.hu/>

<https://tudatosvasarlo.hu/>

A close-up photograph of a fox's face, showing its large, upright ears, amber eyes, and thick fur. The fox is looking slightly to the right. The background is a soft, out-of-focus green.

MIRŐL MESÉLNEK AZ ÁLLATOK?

Állatmesék a tanórán

JAVASOLT
KOROSZTÁLY:

5-6. ÉVFOLYAM

IDŐTARTAM:

90 PERC

KAPCSOLÓDÓ
TÉMAKÖRÖKszövegtípusok, a mese műfaji változatai,
karakterjellemezés, szinonimák-antonimák,
NAT 5-8. évfolyam: MesékSZÜKSÉGES
ELŐZETES
TUDÁSmagyar népmesék, ismertebb mesékben
előforduló állatokA FELADAT
CÉLJAszókincsbővítés, kultúrák közötti azonosságok,
illetve különbségek felfedezése, közös tanulási
cél érdekében történő együttműködés fejlesztése

A FOGLALKOZÁS MENETE

BEMELEGÍTŐ FELADATOK (KB. 10 PERC / FELADAT)

I. feladat - ráhangolódás (csoportmunka)

Alakítsunk 4 fős csoportokat! A csoportok tagjai mutassák be kedvenc mesefigurájukat a többieknek!

Megjegyzés: Aki nehezen talál magának kedvencet / nincs házi feladata, annak lehet ötleteket javasolni. Lehet az óra elején 2 perc gondolkodási időt adni, vagy előző órán házi feladatként adni a kedvenc mesehős „személyi igazolványának” elkészítését.

II. feladat - bevezetés az óra tematikájába, előzetes tudás felmérése (ötletbörze, frontális)

Instrukció a tanulóknak: Gondoljátok végig, milyen tulajdonságai vannak a népmesékben az állatoknak!

A tanár felírja a táblára a leggyakoribb / választott szövegekben szereplő állatokat, pl.: róka, holló, teknős. Ha a feladat nem világos, példát ad: a farkas lehet félelmetes (Piroska). A tanulók ötleteit felírja a táblára.

III. feladat - csoportdinamika fejlesztése (csoportmunka, frontális)

Instrukció a tanulóknak: Alkossatok 4-5 fős csoportokat és formázzatok betűket saját magatokból! A betűknek egy népmesei állatot kell kiadniuk. A többi csoportnak el kell olvasnia a „feliratot”!

Megjegyzések: A tanár példát mutathat arra, hogyan lehet betűt megformázni (pl. széttárt karral a 'T' betűt) Egy tanuló több betűt is mutathat, mindkét karjukat, illetve a lábait is használhatják.

változat: Közös előzőleg feldolgozott meséből élőkép megjelenítése. Ekkor a többi csoportnak azt kell kitalálni, melyik történet melyik jelenetét látják.

A SZÖVEGEK ELOLVASÁSÁT KÖVETŐ SZÓKINCSEJLESZTŐ FELADATOK (KB. 20 PERC / FELADAT)

(lásd: ajánlott irodalomjegyzék vagy más, kapcsolódó témájú mese)

I. feladat: irányított szövegértés, karakterjellemezés gyakorlása (egyéni, páros)

Instrukció a tanulóknak: Az olvasott mese minden állatához írd anyai tulajdonságot, ahányat csak tudsz a történetek alapján! (egyéni munka)

Beszéld meg a társaiddal, indokold meg, miért ezeket választottátok! (párban vagy kiscsoportban)

Készítsetek közös listát párban / csoportban / az osztályban! (páros / csoportos / frontális)

Az önálló jegyzetelést és a megbeszélést követően a közös listát mindenki lemásolja.

Megjegyzés: Ha nehezen találunk újabb ötleteket, meg lehet kérni a tanulókat arra, hogy a listán szereplő tulajdonságok közül válasszanak. (lásd: mellékelt mesék, ill. tulajdonságok listája)

II. feladat: irányított szövegértés, karakterjellemezés gyakorlása, a képi ábrázolás és a szöveg viszonyának elmélyítése (egyéni, páros)

instrukció a tanulóknak: Hogyan ábrázolják ugyanazt az állatot a különböző népek meséi? Rajzold le, hogy nézne ki szerinted az egyik vagy a másik mesében!

Milyen eszközöket használtál a különbségek megjelenítésére? Beszéld meg a társaiddal!

Ha a rajz házi feladat, az órai munka az elkészült rajzok megbeszélése párban vagy kisebb csoportokban. Végül közösen meghatározzák a legfontosabb tudnivalókat. Az osztály készíthet tematikus kiállítást is a munkákból.

Megjegyzés: Lehet előre elkészített tematikus alapfigurákkal dolgozni. Ilyenkor elég csak a jellemzőket megrajzolni.

A rajzokat fel lehet használni a gondolattérkép elkészítéséhez is, az egyes állatok köré írva a rájuk jellemző tulajdonságokat.

III. feladat: szókincsfejlesztés, a szavak jelentésviszonyainak felismerése és ábrázolása

Instrukció a tanulóknak: Készíts listát a mesében megjelenő tulajdonságokról, ábrázold őket gondolattérképen, majd egészítsd ki rokon értelmű kifejezésekkel és ellentétpárokkal! (egyéni) (Ha a tanulók még nem készítették gondolattérképet, a tanár példát ad – (lásd: források)

Nézd meg a társaid gondolattérképét, közösen egészítsétek ki a munkáitokat!

A tanulók elkészítik a térképet / kiegészítik a képet a szükséges számú elemmel, először egyéni munkában, majd a társak ötletei nyomán tovább bővítik a munkájukat. (egyéni – csoport)

Megjegyzés: A gondolattérkép elkészítésekor használhatunk képeket, ezek köré kerülnek a hozzájuk tartozó tulajdonságok, amelyekhez kapcsolhatók a szinonimák és antonimák.

IV. feladat: A jellemzés gyakorlása, rövid érvelő szöveg alkotása, a vitakultúra megalapozása (mozaik módszer, csoportmunka)

A jellemzés gyakorlása, rövid érvelő szöveg alkotása, a vitakultúra megalapozása

A tanár előzetesen négy különböző mesebeli állat képét / nevét kiteszi a terem négy sarkába.

Instrukció a tanulóknak: Melyik állatszereplő a legszimpatikusabb neked? / Melyik a legkevésbé? Miért?

1. Álljatok abba a sarokba, ahol a választott állatotok képét látjátok!
2. Gyűjtsetek közösen minél több ötletet, amivel a választásotokat indokoljátok!
3. Alakítsatok vegyes csoportokat és beszéljétek meg, milyen ötleteket gyűjtöttetek össze a csoportokban!

Megjegyzés: Egymást kevésbé befolyásolják, ha a választásukat fel kell írniuk egy papírra, még mielőtt csoportokat alkotnának.

A tanulók megbeszélik az ötleteiket, a legfontosabb pontokat leírják.

A MESE, MINT IRODALMI MŰFAJ FELDOLGOZÁSÁHOZ KAPCSOLHATÓ FELADATÖTLETEK

- Rajzold le azt a jelenetet, amelyik szerinted a legjobban példázza a mese tanulságát!
- Írj egy rövid tanmesét a kedvenc állataiddal!
- Beszéljétek meg, hogyan viselkednek egymással a mese szereplői! Hogyan ábrázolja a mese a barátságot? Szerinted mitől lesz igaz egy barát?
- Mesedráma – játsszátok el az egyik mesét! Mi történne, ha az egyik szereplő másképp oldaná meg a mese központi problémáját?
- Készítsetek reklámot egy nemzetközi mesekönyvhöz, amely az olvasott meséket tartalmazza! Írjátok meg a mesekönyv fülszövegét – hogyan ajánlanád ezt a könyvet osztálytársaidnak?
- Kapcsolat a biológiával: Nézz utána, hogyan viselkednek ezek az állatok a valóságban! Van-e alapja annak, ahogyan a mesékben ábrázoljuk őket?

TULAJDONSÁGOK

agresszív	alattomos	alázatos	aljas
álmodozó	arrogáns	babonás	barátságos
barátságatlan	bátor	bátorító	becsmérlő
becstelen	becsületes	becsvágyó	békés
beszédese	bizakodó	bolondos	bosszúvágyó
buta	céltalan	céltudatos	cselszövő
csintalan	csöndes	diszkrét	durva
edzett	együttműködő	élénk	elkényeztetett
ellenszenves	előítéletes	eltökélt	engedelmes
engedetlen	eredeti	érett	erős
erőszakos	érzékeny	érzelgős	fantáziadús
faragatlan	fásult	feledékeny	félelmetes

felelősségtel-
jes

féltékeny

figyelmes

fontoskodó

fukar

független

gondatlan

gondoskodó

gonosz

gunyoros

gyakorlatias

gyáva

gyerekes

haragtartó

hatalmaskodó

határozatlan

határozott

hazafias

hazug

hiszékeny

hiú

humoros

humortalan

húséges

hűtlen

igazságos

igényes

ingerlékeny

intelligens

intuitív

játékos

kalandvágyó

kapzsi

karizmatikus

kecses

kedves

kellemes
modorú

kétszínű

kiállhatatlan

kiegyensúlyo-
zottkiismerhetet-
len

kíméletlen

kimért

kitartó

kíváncsi

komoly

komor

korlátolt

könyörtelen

körültekintő

kötekedő

kötelesség-
tudó

közönséges	kreatív	kritikus	kulturált
lármas	laza	leleményes	lelkes
lelkiismeretes	lobbanékony	lusta	magabiztos
magányos	makacs	megbízható	megbocsátó
megnyugtató	meggyőző	melegszívű	merész
mogorva	mohó	művelt	nagyképű
nagylelkű	nemtörődöm	nyitott	nyugodt
nyugtalan	nyűgös	odaadó	okos
optimista	ostoba	öntelt	önző
őszinte	ötletes	pártatlan	pazarló
pesszimista	pontos	racióális	ragaszkodó
ravasz	rettenthetetlen	régimódi	romantikus
rosszindulatú	rosszkedvű	rugalmas	segítőkéz
sértődős	sótlan	szégyenlős	szellemes

szentelen	szerencsés	szerencsétlen	szerény
szerető	szeszélyes	szigorú	szívtelen
sznob	szórakozott	szorgalmas	szótlan
takarékos	tanulékony	tanult	tapintatos
tehetséges	tétlen	tiszteletlen	tiszteletudó
tisztességte- len	titkolózó	titokzatos	toleráns
tréfás	tudatlan	túlbugzó	türelmes
türelmetlen	udvarias	udvariatlan	unalmas
ügyes	ügyetlen	vad	válogatós
vendégsze- rető	vidám	zaklatott	zárkózott
zsémbes			

NÉPEK MESÉI

Magyar népmesék

<http://mek.oszk.hu>

A vadgalamb és a szarka

<https://www.nepmese.hu>
La Fontaine meséi
(Radnóti Miklós ford.)
<http://tudasbazis.sulinet.hu>
<http://mek.oszk.hu>

Ezópusz

<http://tudasbazis.sulinet.hu>

A mese

<http://tudasbazis.sulinet.hu>

Ezópusi mesék

<http://mek.oszk.hu>

A róka és a holló

<http://tudasbazis.sulinet.hu>

Lev Tolsztoj: Mesék

<http://mek.niif.hu>

Indiai mesék

<https://terebess.hu>

Klasszikus kínai tanmesék

<http://mek.oszk.hu>

AJÁNLOTT MESÉK

RÓKA

Magyar: A vak király

La Fontaine: A kakas és a róka

Ezópusz: A róka és a holló

Tolsztoj: A holló és a róka /
Az oroszlán, a farkas és a róka

Kína: Hogyan használta ki a róka a tigris erejét?

Japán: Csalafinta rókakölyke

TEKNŐS

Kína: A béka a forrásnál

Tibet: A nyúl és a teknősbéka

India: A repülő teknőc

Ezópusz: A teknősbéka és a sas

SZÓTÁRAK

Értelmező szótár

<http://mek.oszk.hu>

Szinonimaszótár

<https://www.tankonyvtar.hu>

FORRÁSOK

Kooperatív tanulás:

<http://epa.oszk.hu>

A tanítás mestersége:

<http://tanmester.tanarkepzo.hu>

Mese feldolgoása rajzos vázlatokkal, gondolattérkép:

<https://moderniskola.hu>

Mese:

<http://tudasbazis.sulinet.hu>

Táblázat:

<http://tudasbazis.sulinet.hu>

Állatmese:

<http://mek.oszk.hu>
<http://tudasbazis.sulinet.hu>

A close-up photograph of a hand holding a string of dark beads. The hand is positioned in the upper right quadrant, with fingers slightly curled. The background is a soft, out-of-focus bokeh of warm, golden-brown light spots. The overall mood is contemplative and serene.

SZAVAK NÉLKÜL

.....
A nemverbális kommunikáció
.....

5 NEMEK KÖZÖTTI
EGYENLŐSÉG

16 BÉKE, IGAZSÁG ÉS
ERŐS INTÉZMÉNYEK

JAVASOLT
KOROSZTÁLY:

5-8. ÉVFOLYAM

IDŐTARTAM:

2 X 45 PERC

KAPCSOLÓDÓ
TÉMAKÖRÖK

kommunikáció, nem verbális kommunikáció

SZÜKSÉGES
ELŐZETES
TUDÁS

a kommunikáció fogalma, tényezői

A FELADAT
CÉLJA

a nem verbális kommunikáció tényezőinek azonosítása, a kultúrák közötti kommunikációs különbségek és a kultúrákon átívelő általános emberi gesztusok felfedezése, illetve a nők, a nőiesség felé irányuló előítéletek csökkentése, az érzelmi intelligencia fejlesztése

Mellékletek és linkek elérhetőek a www.anthropolis.hu/tankonyv honlapon.

A FOGLALKOZÁS MENETE

I. ÓRA

BEMELEGÍTÉS, RÁHANGOLÓDÁS AZ ÓRÁRA (FRONTÁLIS) (10 PERC)

A tanár kivetíti az 1. diát: 'kommunikáció' (lásd: melléklet)

Instrukció a tanulóknak: Nézzétek meg a képeket és válasszatok egyet, amelyik a legközelebb áll hozzátok!

CSOPORTALKÍTÁS (3 + 6 PERC)

A tanulók alkossanak 6 csoportot, és jól láthatóan különüljenek el a teremben! Azok kerüljenek egy csoportba, akik azonos képet választottak! (A fotókat előzőleg ki lehet tenni a falra, megfelelő távolságra egymástól.)

Ha létrejött a 6 különböző csoport a választott képek alapján, akkor most alakuljanak kisebb, 4 fős csoportokká, ahol a kis csoportban beszéljék meg, miért az adott képet választották! Jegyezzék fel, ha egyetértenek valamiben!

Megjegyzés: Valószínűleg lesz olyan csoport, ahol különböző képet választottak. Itt is beszélhet mindenki a sajátjáról, vagy találhatnak közös jellemzőt, ami minden képre igaz.

CSOPORTKOHÉZIÓ KIALAKÍTÁSA (5 PERC)

Instrukció a tanulóknak: Találtatok közös pontot? Mi volt a legfontosabb / legérdekesebb indok a csoportotokban?

A diákok kiscsoportban megbeszélnek válaszaikat. Egy-egy tanuló összefoglalja a saját csoportjában elhangzottakat. Idő függvényében érdemes 1-2 véleményt meghallgatni (nem biztos, hogy minden csoport sorra kerül).

ISMÉTLÉS: A KOMMUNIKÁCIÓ FOGALMA ÉS TÉNYEZŐI (5 PERC)

A tanár kivetíti a 2. és 3. diát (lásd: melléklet). Megkéri a tanulókat, hogy egészítsék ki az ábrát a felsorolt elemekkel. A diákok a 3. dián található ábrát egészítik ki a tényezőkkal, kiscsoportban megbeszélnek válaszaikat. Egy tanuló ismerteti a saját csoportja megoldását.

AZ ELŐZETES TUDÁS ÉS AZ ÚJ ANYAG KÖZÖTTI KAPCSOLAT MEGTEREMTÉSE (10 + 5 PERC)

A diákok kiscsoportban dolgoznak. A tanár kivetíti a 4. diát (lásd: melléklet).

Instrukció: Azonosítsátok a kommunikáció tényezőit a képek alapján!

Mely elemeket használunk mi is és melyeket nem?

Ellenőrzés: minden képet más csoportba tartozó tanuló elemez - ezt a többi csoport kiegészítheti.

A feladat célja, hogy a végére a diákok levonják a következtetést, hogy a nemverbális kommunikáció elemei között vannak kultúrafüggők. (Idő függvényében: a kiscsoportok csak egy képről beszélgetnek.)

A TANULTAK KITÁGÍTÁSA GLOBÁLIS KERETEK MENTÉN (5 PERC)

Instrukció: Milyen nemverbális elemek vannak, amelyek az egész világon elterjedtek?

A diákok kiscsoportban megbeszélik válaszaikat. Egy tanuló összefoglalja a saját csoportjában elhangzottakat, a többi csoport ezt kiegészítheti. A tanár kivetíti az 5. diát (lásd: melléklet). (A fotót érdemes csak a válaszok elhangzása után kivetíteni, ellenőrzésképpen.)

A DIÁKOK ISMERETEINEK MEGJELENÍTÉSE - (FRONTÁLIS, MEGBESZÉLÉS) (4 PERC)

Az osztály közösen megbeszéli, hogy milyen gesztusokat ismernek más kultúrákból. (lásd: ajánlott irodalom)

HÁZI FELADAT (1 PERC)

Mindenki keressen 3 olyan gesztust, nem nyelvi jelet, amelyet Magyarországon nem használunk!

II. ÓRA

**BEMELEGÍTÉS, RÁHANGOLÓDÁS AZ ÓRÁRA,
HÁZIFELADAT ELLENŐRZÉSE (SZEREPJÁTÉK) (5 PERC)**

A tanár két részre osztja az osztályt: az egyik csoport univerzális érzelmekkel, a másik a házi feladatban felsorolt elemekkel dolgozik. Ha szükséges, kivetíti a megfelelő diákat vagy más olyan képet, ahol egyértelműen azonosítható érzelemtünetek láthatók.

Instrukció A): Alkossatok élőképeket kiscsoportban, egy-egy élőkép egy általános, mindenki által felismerhető érzelmet fejezzen ki! Használjátok a kommunikáció modelljét is!

Instrukció B): Alkossatok élőképeket kiscsoportban, amelyekben bemutatjátok a házi feladatban felsorolt gesztusokat! Használjátok a kommunikáció modelljét is!

Minden csoport alkosson legalább egy élőképet! A gyorsabb ütemben haladó tanulók többféle érzelmet / kultúrát is megjeleníthetnek.

**A TANULTAK ALKALMAZÁSA KOMMUNIKÁCIÓS HELYZETBEN
(FRONTÁLIS, BEMUTATÓ) (15 PERC)**

Instrukció: Mutassátok be az (egyik) élőképeteket! A többi csoport nevezze meg az érzelmet / kultúrát és a kommunikáció tényezőit! Válaszaitokat indokoljátok!

A tanár a felkészülési idő alatt kiválasztja, melyik csoport fog előadni, szervezi a bemutatók sorrendjét, ha szükséges, segítő kérdéseket tesz fel. 2-3 csoport bemutat egy-egy élőképet, a többiek értelmezik a látott szituációkat.

Megjegyzés: A tanóra két fő témája között fontos a tanultak kontextusba helyezése, mintegy „útjelző táblák” felállításával. Ezáltal a tanulók számára érthetővé válik az anyag felépítése, el tudják helyezni az órán történeteket a pedagógiai folyamatban. Ez hozzájárul a hatékonyabb elsajátításhoz.

Példa: Eddig a gesztusokat, nemverbális jeleket a kommunikációs folyamatban vizsgáltuk. Láttuk azt is, hogy különböző kultúrák más jeleket használnak, amelyeket mi nem mindig értünk. Most a saját kultúránkon belüli különbségekre fogunk figyelni, különösen a lányok és a fiúk közötti különbségekre és hasonlóságokra.

**A KÜLÖNBÖZŐSÉGEK JELENLÉTÉNEK TUDATOSÍTÁSA
AZONOS KULTÚRÁN BELÜL, EMPÁTIA, TOLERANCIA
(10 PERC)**

Instrukció: Alkossatok két nagy csoportot: egyet a fiúk, egyet a lányok! Keressetek olyan mozdulatokat, ami szerintetek a másik csoportra jellemző! A mozdulatokat be kell majd mutatnotok az osztálynak.

Mindkét csoport összegyűjti a másik nemre jellemző mozgásformákat, megegyeznek, milyen sorrendben mutatják majd be azokat az osztálynak.

A tanár körbejár, figyel arra, hogy a tanulók kerüljék a sértő megnyilvánulásokat. Ugyanakkor ha kell, rámutat, hogy a humor, az (ön)íronia és némi színészi játék hozzájárulhat a feladat sikeréhez. Szükség esetén négy kisebb csoportot szervez a nagy lány-, illetve fiúcsoport kettébontásával.

Megjegyzés: Lehet konkrét mozgásformákat feladni, pl. a mellékelt videó alapján: Hogyan fut, harcol, dob egy lány? És egy fiú?

A MEGLÉVŐ ELŐÍTÉLETEK LÁTHATÓVÁ, MEGRAGADHATÓVÁ, FELDOLGOZHATÓVÁ VÁLNAK (FRONTÁLIS, BEMUTATÓ) (5 PERC)

Instrukció: Álljatok sorba és mindenki mutasson egy mozdulatot az osztálynak!

A tanulók sorba állnak, megbeszélte sorrendben mindenki mutat 1-1 mozdulatot, gesztust az osztálynak

Megjegyzés: Ha valakinek nagyon nehezebbre esik az osztály előtt mozdulatot bemutatni, a sort folytathatja helyette a következő.

AZ ELŐÍTÉLETEK KÖVETKEZMÉNYEINEK TUDATOSÍTÁSA, TOLERANCIÁRA, EMPÁTIÁRA NEVELÉS, SAJÁT ÉRZÉSEK MEGFOGALMAZÁSA (FRONTÁLIS, MEGBESZÉLÉS) (15 PERC)

Instrukció: Milyen érzés volt látni, mit gondolnak rólatok a fiúk / lányok? Nektek milyen érzés volt úgy viselkedni, ahogy szerintetek ők szoktak?

VIDEÓZÁS (IDŐ FÜGGVÉNYÉBEN)

A tanár levetíti a videó első részét (lásd: alább), majd rövid magyarázat után kérdéseket tesz fel: Mit gondoltok a szereplők viselkedéséről? Hasonlítsátok össze a saját tapasztalatotokkal!

„Like a girl” / „Mint egy lány” - a női mozgáskultúrával kapcsolatos sztereotípiákat mutatja be, ezért a fő mondanivalója nyelvtudás nélkül is érthető. A tanórához az első perc kapcsolódik szorosabban.

<https://www.youtube.com/watch?v=K2OjnFWzCVE&t=7s>

HÁZI FELADAT

Írjátok le a véleményeket a videóról és az órai feladatokról!

IRODALOM, TOVÁBBI FORRÁSOK: HÁTTÉRANYAG A PEDAGÓGUS SZÁMÁRA

Kapcsolódó tankönyv: Antalné Szabó Ágnes – Raázt Judit Magyar nyelv és kommunikáció 7. évf. 9.o.; 8. évf. 10-11. o.

**Nonverbális kommunikációs csatornák
jelentősége az interakciókban**

<http://tudasbazis.sulinet.hu>

Metakommunikáció

<https://www.tankonyvtar.hu>

A kéz mozgásai, a gesztusok

<https://www.tankonyvtar.hu>

A gesztus fogalma

<http://mek.oszk.hu>

Könyv

<https://magyartanarok.wordpress.com>

További olvasmányok (akár érdeklődő gyerekeknek):

Az Agymanók meséről

<http://otvenperc.blog.hu>

Roger E. Axtell: Gesztusok

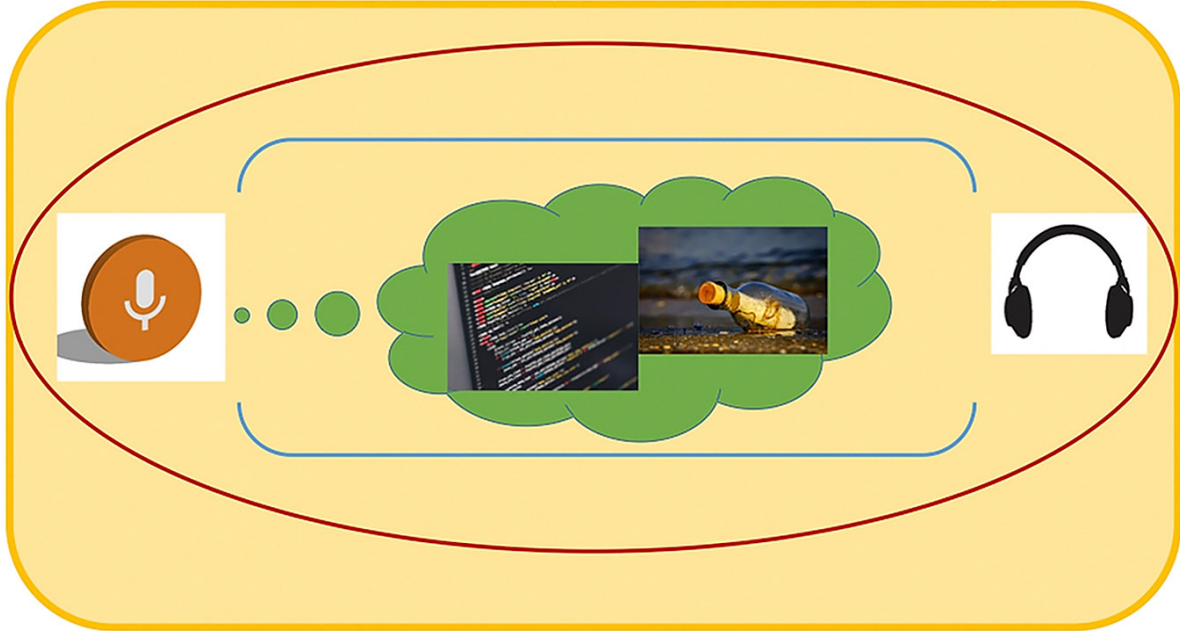
<https://rukkola.hu>

I. DIA

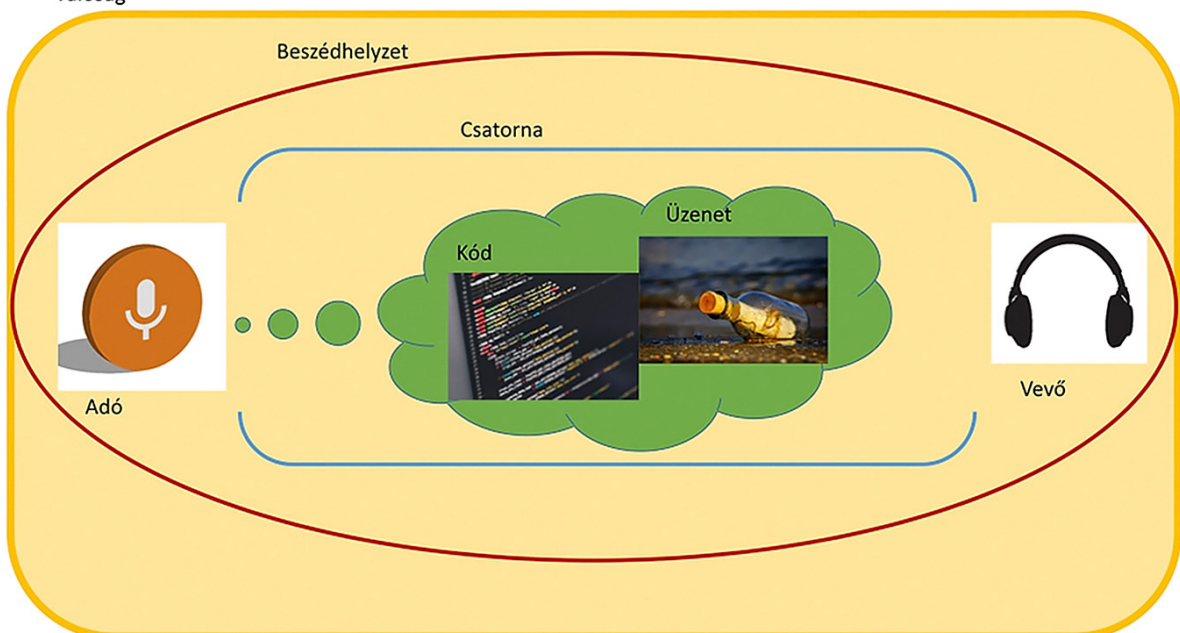
II. DIA

Helyezzétek el az ábrán: Adó, Beszédhelyzet, Csatorna, Kód, Üzenet, Valóság, Vevő

III. DIA

Valóság

IV. DIA

Azonosítsátok a kommunikáció tényezőit
a képek alapján!

Milyen nehézségekbe ütköztök?

V. DIA

Melyek azok a nemverbális elemek, amelyeket bárhol a világon felismernek?
Mit fejezünk ki velük?

**JOHN BOYNE:
A CSÍKOS
PIZSAMÁS FIÚ**

Regényfeldolgozás

1 A SZEGÉNYSÉG
FELSZÁMOLÁSA

10 EGYENLŐTLENSÉGEK
CSÖKKENTÉSE

11 FENNTARTHATÓ
VÁROSOK ÉS
KÖZÖSSÉGEK

16 BÉKE, IGAZSÁG ÉS
ERŐS INTÉZMÉNYEK

JAVASOLT
KOROSZTÁLY:

7-8. ÉVFOLYAM

IDŐTARTAM:

2 X 45 PERC

KAPCSOLÓDÓ
TANTÁRGYAK

erkölcstan, informatikai, dráma és tánc, földrajz

KAPCSOLÓDÓ
TÉMAKÖRÖK

globalizációs kérdések, holokauszt,
jelenkori háborúk, a cigányság élete

SZÜKSÉGES
ELŐZETES
TUDÁS

nagyepikai művek (regény) elemzésének
készsége (korábbi tanévekből)

A FELADAT
CÉLJA

műelemzés, érzékenyítés, a második világháború-
és a holokauszt témája kapcsán párhuzamot vonni
a „mai világgal”

A FELADAT
FEJLESZTI

szövegértés, kommunikáció, csoportban való
együttműködés, kritikai gondolkodás

Mellékletek és linkek elérhetőek a www.anthropolis.hu/tankonyv honlapon.

A FOGLALKOZÁS MENETE

I. TANEGYSÉG

BEVEZETŐ, RÁHANGOLÓ FELADAT (5 PERC)

Nézzük meg együtt a videót!

A csíkos pizsamás fiú trailer - YouTube

- Mikor játszódik a film?
- Gyűjtsetek ki azokat a részleteket, amelyek a történelmi korra utalnak!

CSOPORTALKÍTÁS, FELADAT KIADÁSA, MEGBESZÉLÉSE (13 PERC)

Beszélgétek meg csoportokban, mivel jár, ha az ember új/idegen környezetbe kerül! Használjátok A csíkos pizsamás fiú c. regény szövegrészletét!

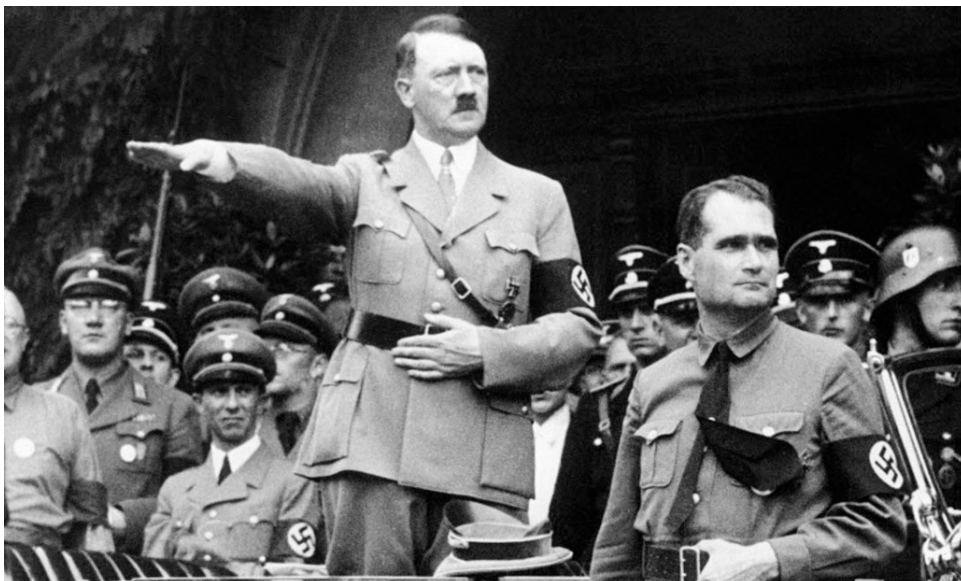
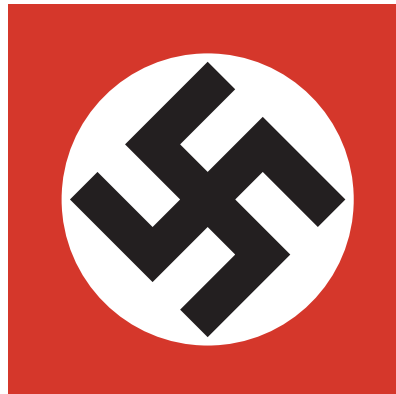
- Írjátok fel egy papírra:
 - Jó/Rossz élmények!
 - Gyűjtsetek külön post-it-ekre egy-egy szóval megfogalmazható saját élményeket!
- Végül a csoportok közösen megbeszélik (a megírt post-itokat egy közös táblára ragasztják).

- Haza akarok menni - jelentette ki Bruno. Érezte, hogy könnyek gyűlnek a szemébe, és semmire sevágyott jobban, mint hogy a papa fölfogja, milyen borzalmas hely ez az Auz-vicc, és belássa, hogylegjobb volna máris hazamenniük. - Be kell látnod, hogy most itt vagy otthon - mondta ehelyett, a fia csalódására. - És ez így lesz abelátható jövőben. Bruno egy pillanatra behunyta a szemét. Nem sokszor fordult elő az életében, hogy ennyire ragaszkodott a maga igazához, és még sosem próbálta ilyen makacsul rávenni az apját arra, hogyváltoztassa meg a véleményét. De hogy itt kelljen maradnia, és egy ilyen borzalmas helyen kelljenlaknia, ahol nincs egy játszópajtása sem - ez túl sok volt neki. (A csíkos pizsamás fiú - részlet)

JEL-KÉPEK. AZ ELŐBBI CSOPORTOK ALAPJÁN MINDEN CSOPORT KAP EGY A II. VILÁGHÁBORÚRA JELLEMZŐ KÉPET (5-6 PERC)

Beszélgétek meg, milyen jelentéssel bírnak ezek a szimbólumok!

Minden csoport bemutatja a kapott képet és beszél róla (kivetítő használata).

OLVASSÁTOK EL AZ ALÁBBI SZÖVEGET! HÚZZÁTOK ALÁ AZ ISMERETLEN SZAVAKAT! (12 PERC)

A szöveg alapján tegyetek fel három számotokra fontos, ehhez kapcsolódó kérdést! (párokban történő feldolgozás)

ÖSSZEGZÉS, ÚJ INFORMÁCIÓK BEÉPÍTÉSE A GLOBÁLIS VILÁGSZEMLÉLETBE (5 PERC)

Mi jellemzi ezeket a táborokat? Beszéljétek meg, milyen a John Boyne által leírt barakk-tábor! Hol vannak a nők?

(A feladat célja, hogy beszéljünk az otthon/otthontalanság, az idegenség fogalmáról.)

Mit lehetett látni az ablakból? Kezdjük azzal, hogy nem is gyerekek voltak. Legalábbis nem mind. Voltak köztük kisebb-nagyobb fiúk, de apák és nagyapák is. Talán néhány nagybácsi is akadt. Meg akikkel mindenütt találkozhat az ember: rokontalan, magányos férfiak. – Kik lehetnek? – kérdezte Gretel, és ugyanúgy eltátotta a száját, mint az öccse oly gyakran az elmúlt napokban. – És miféle hely ez? – Nem tudom – mondta Bruno, tőle telhetően ragaszkodva az igazsághoz. – Csak azt, hogy sokkal rosszabb, mint otthon. – És hol vannak a lányok? És az anyák? Meg nagyanyák? – Ők talán valahol másutt laknak – vélte Bruno.

Nagyon magas kerítés volt, még a házuknál is magasabb, és egymástól szabályos távolságban elhelyezett, távirópóznákra hasonlító faoszlopok tartották. A kerítést még jobban megemelte a tetején spirálisan megtekert szögesdrót. Gretelnek **váratlanul elfacsarodott a szíve a mindenféle meredező hegyes tüskék láttán. A kerítésen túl nem nőtt fű; valójában sehol nem látszott egy tenyérnyi zöld felület sem. Úgy rémlett, hogy homok borítja az egész területet, s ameddig el lehetett látni, hosszú, alacsony barakkfélék sorakoztak, köztük néhány kockaépülettel, a távolban pedig egy-két kémény.**

– Ki a csuda építhetett egy ilyen ronda telepet vagy mit? – Tényleg ronda – bólintott Bruno egyetértően.
– Szerintem azok a házak mind földszintesek. Nézd, milyen alacsonyok! – Modern stílus – jelentette ki Gretel. – De apa mindent utál, ami modern. – Akkor ezek se nagyon tetszhetnek neki. – Nem hát. – Gretel még mindig kifelé bámult. (A csíkos pizsamás fiú - részletek)

KÖVETKEZŐ ÓRA ELŐZETES FELADATAINAK KIOSZTÁSA, MEGBESZÉLÉSE (5 PERC)

Tetszőleges bontásban alkossunk 3 csoportot! Minden csoport kap egy szövegrészletet ahhoz kapcsolódó feladattal.

1. csoport szövege:

Olvassátok el Radnóti Miklós Hetedik Ecloga c. versét!

<https://mek.oszk.hu/01000/01018/01018.htm>

- Beszéljétek meg, mit jelent a „köd száll le csupán barakkunkra” sor!
- Hogyan mutatja be Radnóti Miklós a tábort?

2. csoport szövege:

Olvassátok el Horváth Sándor Barakktáborok és szociálpolitika: Szegénység Sztálinvárosban, 1950–1958 című tanulmányának alábbi részletét!

<https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/historia/02-04/ch08.html>

A barakktáborok lakói

Kezdetben minden barakkban az egy faluból jött – általában a baráti és rokoni alapon szerveződő – építőbrigádok laktak, majd fokozatosan vállalatonként kezdték el szétosztani a barakklakásokat. Sztálinvárosban – akárcsak más ipari városokban – jellemző volt a rokonsághoz kötött bevándorlás. A barakkokban lakó építőmunkások mellé egyre több rokon költözött. Jöttek a feleségek, a gyerekek, a nagynénik, a szülők és a testvérek is. A barakkok belső felosztása is az itt élő családok miatt vált szükségessé. A bevándorlók Sztálinvárosban nem váltak „gyökértelessé”. Gyökereiket magukkal hozták rokonsági és szomszédsági kapcsolataikban, normáikban és **életformájukban**. A sztálinvárosi barakktáborok lakói túlnyomórészt alkalmi, alacsony státusú fizikai, többnyire építőipari segédmunkából éltek. (Az 1953. évi, új kormányprogram hatására azonban 1954 és 1957 között csökkentették Sztálinváros beruházási keretét, ami miatt visszaesett a helyi építőipar munkaerő-szükséglete. Ez a barakktáborok lakóit érintette a legérzékenyebben.)

- Nézz utána, hol volt és mi volt a szerepe Sztálinvárosnak!
- Mit jelentett a barakk az 1950-es években? Kik lakták?

3. csoport kép + szöveg:

„Heves záporok alkalmával rendszeresen előnti a víz a csíkszeredai Tavasz utcában lakó cigányok barakkjait. A vasárnapi zivatart követően is térdig ért a víz a derítőállomás melletti rögtönzött lakóépületekben.”
(forrás: <https://szekelyhon.ro/>)

- Kik lakják Csíkszereda barakkjait? Helyezd el térképen a települést!
- A szöveg alapján írd meg, miért zárták a romákat barakkba! Nézzetek utána, mit jelent a szegregáció kifejezés!

II. TANEGYSÉG

RÁHANGOLÓDÁS (3 PERC)

Az alábbi kép alapján idézzük fel a múlt óráát!

- Mit jelent a tábor és a kerítés fogalma?
- Mit enged, mit tilt?

ELŐZŐ ÓRA VÉGÉN KIADOTT FELADATOK MEGBESZÉLÉSE,
AZ EGYES CSOPORTOK BEMUTATJÁK A FELADATAIKAT
(6-7 PERC)

A 3. csoport kapott képét (romák barakkja) kivetítjük. Átvezetés a modern-kori barakk fogalmához.

- Közös megbeszélés: mikor készülhetett a fotó, vajon ma még vannak ilyen romák által lakott helyek? Magyarországról hozzatok példát!

CSOPORTALAKÍTÁS (NÉGYFŐS CSOPORTOK, LEHETŐSÉG SZERINT ÚJ CSOPORTOK LÉTREHOZÁSÁVAL) (25 PERC)

Nézzük meg a következő kisfilmet!

A félmillió menekülttábor

- Csoportonként: Gyűjtsetek hasonlóságokat és különbségeket A csíkos pizsamás fiú táborának összehasonlításával! Írjátok fel egy papírra! Közös megbeszélés.
- A tanár beszél a szír polgárháborúról. Keressétek meg az atlaszban Szíriát!
- A feladat végén közös gondolat-térkép készítése.

<https://norberthires.com/gondolatterkep-keszítése/>

ÉLET A TÁBORBAN (8 PERC)

Nézzük meg együtt a videót!

<https://hu.euronews.com/2016/08/13/kenya-egy-menekulttabor-ahol-az-emberek-magukat-tudjak-ellatni>

Feladat: A csíkos pizsamás fiú c. könyvben és filmben képet kaptunk arról is, hogyan telnek a táborban élők mindennapjai.

- A kenyai rövid videó alapján: Miért tarthatják fontosnak az ott élők, hogy „otthonos” körülményeket teremtsenek? Van-e remény a hazatérésre?
- Mit jelent az otthon fogalma annak, aki nem emlékszik már szülővárosára?
- Értelmezzétek a következő verssort Radnóti Miklós Hetedik ecloga című művéből: „Mondd, van-e ott haza még, ahol értik e hexametert is?”

ÖSSZEGZÉS: OLVASSUK EL KÖZÖSEN A CSÍKOS PIZSAMÁS KISFIÚ BEFEJEZŐ SORAIT!

Mi történhetett Brunóval?

Vitassuk meg a regény utolsó mondatát! (Persze mindez nagyon régen történt, és soha nem ismétlődhet meg. A mi korunkban biztosan nem.)

Soha többé nem hallottak Brunóról. Néhány nappal később, miután a katonák a ház minden zegét-zugát átkutatták, majd kezükben a kislány fényképével bejárták a környező falvakat és városokat, az egyik felfedezte a kerítés közelében azt a ruhacsomót és egy pár bakancsot, amelyet Bruno otthagyott. Nem nyúltak hozzá, hanem elmentek a parancsnokért, aki alaposan szemügyre vette a helyet. Jobbra, majd balra nézett, pontosan úgy, ahogy Bruno tette. De akkor se tudta volna megmondani, mi történhetett a fiával, ha az élete függött volna tőle... Mintha egyszerűen eltűnt volna a föld színéről, itt hagyva a ruháit.

...Néhány hónappal később addig nem látott katonák jöttek Auz-vicba, s a papának velük kellett mennie, amit zokszó nélkül megtett, sőt még örült is, mert már igazából semmi sem érdekelt. Ez a vége Bruno és a családja történetének. Persze mindez nagyon régen történt, és soha nem ismétlődhet meg. A mi korunkban biztosan nem.

(A csíkos pizsamás fiú - részlet)

HÁTTÉRANYAG TANÁROKNAK A KÉT TANEGYSÉG FELDOLGOZÁSÁHOZ

A csíkos pizsamás fiú | teljes film

<https://videa.hu/video/film-animacio/a-csikos-pizsamas-fiu-teljes-amerikai-angol-drama-89XN95EErSL4gJqj>

Alternatív kötelező olvasmányok 10.

John Boyne: *A csíkos pizsamás fiú*

www.osztalyfonok.hu/cikk.php?id=1074

A csíkos pizsamás fiú film

<https://port.hu/adatlap/film/tv/a-csikos-pizsamas-fiu-the-boy-in-the-striped-pyjamas/movie-89536>

8. osztály | Magyartanárok Egyesülete

<https://magyartanarok.wordpress.com/8-osztaly/>

Vízben álló barakkok a cigánysoron

<https://szekelyhon.ro/aktualis/vizben-allo-barakkok-a-ciganysoron/print>

NAPLÓ

.....
A személyes történetmesélés ereje
.....

	JAVASOLT KOROSZTÁLY: 7-8. ÉVFOLYAM		IDŐTARTAM: 2X45 PERC
	KAPCSOLÓDÓ TANTÁRGYAK	történelem, földrajz, osztályfőnöki	
	KAPCSOLÓDÓ TÉMAKÖRÖK	irodalmi, történelmi forrásszövegek elemzése, globalizációs kérdések, környezettudatosság	
	SZÜKSÉGES ELŐZETES TUDÁS	szövegértelmezés, szövegalkotás	
	A FELADAT CÉLJA	a történelmi források megismerésén keresztül fiktív naplók írása egyes globalizációs témákban	
	A FELADAT FEJLESZTI	szövegértés, kommunikáció, csoportban való együttműködés, kritikai gondolkodás	
	SZÜKSÉGES ESZKÖZÖK:	projektor, postit, színes filcek, csomagolópapír, tábla	

Mellékletek és linkek elérhetőek a www.anthropolis.hu/tankonyv honlapon.

A FOGLALKOZÁS MENETE

I. TANEGYSÉG

1. ÓRA ELŐZETES FELADATA

Kérdezd meg otthon, írt-e valamelyik családtagod történelmi események időszakában (világháború, 1956-os forradalom, rendszerváltás, délszláv háború) naplót! Tudd meg, miért, milyen céllal!

RÁHANGOLÓDÁS (3 PERC)

Nézzük meg az első részt (3:20-ig) az Egy komisz kölyök naplója c. regényből készült rajzfilmből: <https://youtu.be/oVsbnsnScIA>

TÉMA BEVEZETÉSE (7 PERC)

Minden tanuló kap egy post-itot. Feladat: írjatok fel néhány fogalmat, ami eszetekbe jut a „naplóról”, majd ragasszátok fel a táblán lévő csomagolópapírra! Az osztály ezekből a fogalmakból közösen egy szófelhőt készít. Tanári segítséggel megbeszéljük ennek alapján, mikor, miért, kik írnak általában naplót. Mit tükröz a napló? Mennyire objektív a személyes elbeszélés?

<https://www.wordclouds.com> (szófelhőkészítő program)

CSOPORTALKOTÁS (3 CSOPORT) (3 PERC)

A tanár az osztálylétszámnak megfelelően egyharmad-egyharmad arányban háromféle kártyát készít előzetesen (Szendrey Júlia, Petőfi Sándor, '48-as huszár portréja). Mindenki húzzon egy kártyát, az azonos kártya tulajdonosai alkossanak egy-egy csoportot!

Dessiné par

Dessiné par

TÉMA FELDOLGOZÁSA: MINDEN CSOPORT KAP EGY SZÖVEGRÉSZLETET.

Feladat (10 perc): Olvassátok el az alábbi szövegrészletet! Beszéljétek meg, milyen történelmi eseményre utal a naplórészlet! Szedjétek össze, milyen feladatai vannak a nőknek háború/harc idején! Írjatok fel néhány olyan mai eseményt, amikor a férfiak háborúban vannak! Ma milyen feladat hárul az otthonmaradó asszonyokra? Beszéljétek meg, van e nemek közötti egyenlőség/egyenlőtlenség háború esetén! Lehetnek katonai vezetők, háborús hősök a nők? Vitassátok meg!

1. Szendrey Júlia (Petőfi feleségének naplója) 1848-ból

<http://mek.oszk.hu/07000/07091/html/>

Erdőd, Sept. 30. 848.

Egyhangu tompa fájdalom minden eszmém, minden gondolatom. Ha a virágok harmat helyett illy keserű könnyeket innának, minők most arczomat áztatják, nem látná őket többé a nap fölédredni; elhervadnának, elhalnának, miként én, ha sokáig nem láthatlak, éltető örömem!

Te óhajtád, hogy távolléted alatt naplót írjak; kedvedért megteszem. Most is, ez első estén, mellyet nélküled töltök, már itt ülök, hogy kivánságodnak eleget tegyek; ámbár nem vagyok képes egyébről gondolkozni, mint nehéz, igen nehéz fájdalmamat panaszolni.

Sokszor, midőn melletted ülve, kedves kezeidet ajkaimhoz, szívemhez szoríthatnám, egyszerre könny tolult szemeimbe, szívem félelmesen, kettőzött sebességgel kezdett dobogni, ilyenkor, tudod mi jutott eszembe? Elképzeltem, milly végtelen szomorú életem lenne nélküled, ha egykor, bármilly rövid időre is, kénytelen lennék tőled elszakadni, ha nem csókolhatnálak, ha nem élvezhetném szerelemteljes tekinteteidet, mellyek édesebbek a világ minden örömeinél, éltetőbbek a teremő »legyen« szavánál. Csak képzeltem olyankor e sajtó bánatot, melly szívemet ölné, ha nélküled kellene élnem, és mégis milly rögtöni változást idézett bennem elő, hát most mi lesz belőlem! mit tegyek, hogy elviselhessem ez iszonyú valót! Csak egy fél nap is milly hosszú idő, ha téged nem látlak, hát ha ez így lesz egy hónapig, talán kettőig... vagy tovább!... Ha erre gondolok, meghül bennem a vér, mintha valami ijesztő kísértetet látnék. Ez nem is lehetséges! Inkább meghalnék ma, mint kiállanám ez iszonyú kínos hosszú időt.

2. Petőfi Sándor 1848-as naplója

<http://magyar-irodalom.elte.hu/sulinet/igyjo/setup/portrek/petofi/1848nap.htm>

Pest, március 17. 1848.

Igy vártam a jövődöt, vártam azt a pillanatot, melyben szabadsági eszméim és érzelmeim, szívemnek ezen elkárhozott lelkei elhagyhatják a börtönt, kinszenvedésök helyét... vártam e pillanatot, nemcsak reméltem, de bizton hittem, hogy el fog jöni. Tanúbizonyáságom erre a költemények, melyeket több mint

egy év óta írtam. Nem okoskodás után, de azon prófétai ihletből vagy ha úgy tetszik, nevezzük állati ösztönnek mely a költőben van, világosan láttam, hogy Európa naponként közeledik egy nagyszerű erőszakos megrázkódáshoz. Ezt többször leírtam, még többeknek elmondtam. Senki nem hitte jövőlésemet, sokan kinevettek érte, általában ábrándos golyhónak neveztek, de azért folyvást él bennem ama hit, s úgy voltam, mint az állatok a földindulás vagy napfogyatkozás előtt. /.../ Magamba zárkóztam, mint elzárkózik tornyába a csillagász, s a földről az égbe vetettem szemeimet, a jövőbe. Egyszerre leszakadt az ég a földre, jelenné lett a jövő... a forradalom kitört Olaszországban! A mint nézték a jövőmondók a gyermek Jézust a jászolban, oly lelkesedéssel és áhítattal néztem én ezen új meteort, ezen délifényt, mely születésekor is nagyobb szerű volt minden éjszaki fénynél, s melyről meg volt írva lelkemben, hogy be fogja utazni a világot.

3. Gyórfy Endre honvéd főhadnagy naplója

<http://mek.oszk.hu/02200/02217/02217.pdf>

Vác 4/24-én 1849

Seregeink mindenütt győznek. – A 17-ki sallói (a nagysallói – H. Sz. L.) csatában csaknem egészen tönkre tetetvén az új fővezér Weldentáborszernagynak tábora, úgy hogy jónak látta nem várni-be Budának ostromoltatását. Ma már ha Budának nem is, de Pestnek falai mindenesetre üresek voltak a császáriaktól. Holnap Pesten fogja magát Aulichnak csatában edzett népe kipihenni. Csak az a kár, hogy a cholera név alatt ismeretes nyavalya több százat elragada közülünk a napokban. Szegény fiúk! Annyit szenvedtek már a hazáért...! – s mégis csak annyi jutalmat sem nyerhetnek, hogy országunk fővárosát még egyszer megláthatnák. Ma este egy kis szerelmi kalandom volt. – Többször találkoztam már azon kis szőke lánnyal, de bár – talán Máter Tercsihezi hasonlatosságaért, – első pillanatra megtetszett, mind eddig nem tudtam alkalmat találni a vele beszélésre. – Ma is sok alkalmatlanságot szereztek anyja és kis testvérei, de néhány pillanatnyi együttlétünk alatt ki bírtam tőle csalni azon nyilatkozatot, hogy soha életében el nem felejtend. – Holnap talán többre menedek vele! Néhány csók tüzes ajkáról nem fogja kellemetlenül illetni ajakamat!

A három csoport közösen beszél meg az elkészült feladatot. Lehetőség vélemények ütköztetésére, vitára. (10 perc)

A feldolgozott szövegrészek felhasználásával, a megbeszéltek figyelembevételével írjatok a szövegből blogot! (10 perc + a blogok ismertetése, prezentálása)

ZÁRÁS (MEGBESZÉLÉS, ÉRTÉKELÉS, KÖVETKEZŐ ÓRA ISMERTETÉSE)

Házi feladat: gyűjtsetek össze a mai világot veszélyeztető globális problémákat! Téged ebből mi érint személyesen?

TANÁRI SEGÉDANYAG

● Személyes múlt és történelem: memoárok

(Kónya Anikó írása. Zachor Alapítvány | 2016-04-30 12:25:15)

<http://zachor.hu/cikkek/szemelyes-mult-es-tortenelem-memoarok>

● Napló és háború

https://nagyhaboru.blog.hu/2018/10/18/naplo_es_haboru

II. TANEGYSÉG

RÁHANGOLÓDÁS (3 PERC)

● Nézzük meg együtt a kisfilmet:

https://www.youtube.com/watch?v=zekt-I_-KcY

TÉMA BEVEZETÉSE (3 PERC)

● A házi feladat segítségével soroljátok fel, ma milyen globális veszélyeknek van kitéve a Földünk! Állítsátok növekvő sorrendbe a legkisebb veszélytől a legnagyobbig! Érveljete, miért!

CSOPORTÁLLÍTÁS (3 CSOPORT) (2 PERC)

● Alkossunk három csoportot (mindenki húz egy számot 1-3-ig, így tetszőleges csoportok jönnek létre)!

Minden csoport kap egy 6 részbe szétvágott képet és a 17 Fenntartható fejlődési célok matricát (tanári segédanyagban, nyomtatható ragasztós hátú papírra).

TÉMA FELDOLGOZÁSA (10 PERC)

Feladat: rakjátok össze a képet! Adjatok címet neki, és beszéljétek meg, milyen globális kérdést ábrázol! A kép hátára ragasszátok fel azokat a matricákat, amelyek kapcsolhatóak a képhez!

A csoportok bemutatják a képeiket (lehetőség arra, hogy közösen megbeszéljük, milyen Fenntartható fejlődési célok vannak, kik határozták meg, mire jó).

<http://globnev.hu/fenntarthato-fejlodesi-celok/>

MINDEN CSOPORT KAP EGY, A KÉPÉHEZ KAPCSOLÓDÓ FORRÁST (12 PERC)

Feladat: olvassátok el a szöveget!

1. Meddig elég a Föld vízkészlete?

Az emberi használatra maradt csekély mennyiségű víz pazarlása megdöbbentő arányokat mutat. A WHO (Egészségügyi Világszervezet) egy tanulmánya szerint egyetlen csésze kávé előállításához 140 liternyi vízre van szükség, 1 kg marhahúshoz pedig 16 ezer literre. Vízre a Föld teljes lakosságának szüksége van, és a felhasználók száma folyamatosan emelkedik. Jelenleg 6,6 milliárd lakosból 2,3 milliárd már ma sem jut elegendő vízhez és az ENSZ-becslések szerint 50 év múlva 40 %-kal többen, mintegy 9 milliárdan élnek majd a Földön. A vízkészlet azonban ezen idő alatt is folyamatosan csökken. Az édesvíz-készlet eloszlása már most sem egyenletesen arányos az egyes földrészekben élők számával. Az amerikai földrészen a Föld lakosságának csak 14 %-a él, viszont ott található a földi édesvízkészlet 40 %-a, a legrosszabb helyzetben pedig Ázsia van, ahol a legrohamosabb a lakosság számának emelkedése. Másik jelentős probléma régiókon belül a metropolisok rohamos növekedése, ahol a megnövekedett lélekszámhoz már nem elegendő a víz. Az ENSZ szakkutatói szerint tehát a várhatóan bekövetkező vízhiány miatt a víz az évszázad végére valóban aranyat fog érni és egyik legfontosabb feladatunk Földünk vízkészletének megóvása és a megfontolt édesvíz felhasználás lesz.

- Nézzetek utána, a Föld hány %-át borítja víz!
- Beszéljétek meg, hogyan segíthettek a víz megóvásában, hozzatok személyes példákat!
- Beszéljétek meg, az egyes történelmi korszakokban mi ért „aranyat” és miért!

www.maviz.org/meddig_eleg_a_fold_vizkeszlete

<https://youtu.be/BEreSL5WwFA> (opcionális)

2. Évente 300.000 tonna műanyag hulladék keletkezik

A legfrissebb adatok szerint Magyarországon évente 1,3 - 1,4 milliárd PET-palack kerül forgalomba, uralva ezzel a kidobott hulladékok arányának nagy részét. Ez körülbelül 45 ezer tonna palackot jelent évente. A NAV (Nemzeti Adó-és Vámhivatal) adatai szerint 2009-ben a csomagolóanyagok kibocsátása 792 554 tonna volt, ebből a papír és karton 32%-ot, a műanyag 24%-ot, a fa 20%-ot és az üveg 14%-ot tett ki. Ideje lenne komolyan elgondolkodnunk azon, hogy hova is kerül valójában ez a temérdek mennyiségű palack, és azon, mit okoz a környezetünkben. Ha helyesen állunk a kérdéshez, sok jót tehetünk a jövőnkért.

- Írjátok össze, milyen környezeti hatásai vannak a műanyag hulladéknak!
- Te hogyan segíthetsz, hogy csökkentsd a veszélyét?
- Mit jelent: műanyagmentes hónap?

3. Mi történhet, ha eltűnik a sarki jég?

Grönland. A globális következmények.

A sarkvidékek olvadása erősen kihat a globális folyamatokra. Ami jelenleg is érzékelhető, az az évszakok eltolódása, valamint, hogy az időjárási rendszerek nyugat-kelet irányú vándorlása lelassul (Kintisch 2016). A gleccserek már összezsugorodtak, az északi folyókon és a tavakon a jégfoltok felbomlnak, a növényi és állati élőhelyek magassági tagolódása eltolódott, a növények hamarabb virágznak, hosszabb, intenzívebb hőhullámokat és szélsőséges időjárási körülményeket tapasztalunk. Ezeket a folyamatokat a tudósok régebben jelezték, és ma már az életünk részét képezik, számolunk velük, de ezek a hatások tovább erősödnek. A klímaváltozás okozta károk aránya évről évre növekszik a megtermelt javakhoz képest (IPCC jelentés). Szokás még a világoceán vízszintemelkedését említeni. Csupán a grönlandi olvadásból 27 cm globális tengerszint-emelkedés prognosztizálható ebben az évszázadban. Ezt több független modell értékelésével állapították meg. Ráadásul az antarktisi jég legalább tízszer annyi vizet raktároz, mint a grönlandi.

<https://ng.hu/fold/2017/12/11/mi-tortenhet-ha-eltunik-a-sarki-jeg>

- Mit jelent a globális felmelegedés és a klímaváltozás fogalma?
- Miért veszélyezteti a Földünket?

ÖSSZEGZÉS: MINDENKI OLVASSA EL AZ ALÁBBI SZÖVEGET (KIVETÍTVE) (15 PERC)

Az Új-Zéland és Peru között félúton fekvő Pitcairn-szigetek részét képező kicsiny atollt egykoron „környezeti koronaékszernek” tartották érintetlensége, páratlan tisztasága miatt. Bár nagyon távol van lakott térségektől, földrajzi elhelyezkedése és az óceáni áramlatok haladása miatt Hendersonon található a műanyagszennyezés egyik legmagasabb koncentrációja a Földön. A sziget ökoszisztémája olyan gazdag, hogy az UNESCO 1988-ban felvette a világörökségi listára, mint érintetlen paradicsomot. Három évtizeddel később azonban az óceáni áramlat műanyag törmelékek végtelen hullámain zúdítja Hendersonra, amely a dél-csendes-óceáni műanyag szemét-folt központjává vált. Lavers először 2015-ben vezetett expedíciót a szigetre, amelynek keleti partján akkor négyzetméterenként 700 darab műanyag hulladékot találtak. A szennyezést súlyosbítja, hogy a hatalmas hullámok a szemét több mint felét apró, emberi szemmel szinte alig látható részecskékre törik össze, amelyeket nem lehet eltakarítani, és amelyeket megessznek a madarak és a teknősök.

FELADAT

A Lavers expedíció tagjai vagytok.

Csoportonként osszátok ki a szerepeket, kinek milyen feladata van az expedícióban! Írjatok naplót az expedíció egy hetéről napi lebontásban! (Hogyan szerveztétek meg, kik a tagok, melyik országokból utaztatok oda, mit csináltatok az első héten.)

ZÁRÁS

- Naplók megbeszélése
- Kiegészítő kapcsolódó anyagok (akár otthoni feladatként)

<https://twitter.com/seabirdsentinel> (Lavers twitter-oldala)

TANÁRI SEGÉDANYAG

**Fenntartható Fejlődés: környezeti,
társadalmi és gazdasági tényezők**

http://real.mtak.hu/3964/1/fleischer_fe-fejl-kor-tar-gaz-tenyezok_kum07.pdf

Globális problémák

https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/0007_a4_1049_1051_fenntarthatofejl_2/a_globalis_problemak_ertelmezese_es_felosztasa_rWJyQRx6vkJHO3A8.html

<https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/tarsadalomtudomanyok/tortenelem/globalis-problemak-lokalis-valsagok/globalis-problemak>

**Jennifer Lavers interjú
(angol nyelven - TRT World)**

https://www.youtube.com/watch?v=mOLK_1shwUg&feature=youtu.be

FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI CÉLOK

FENNTARTHATÓ
FEJLŐDÉSI
CÉLOK

ORVOSOK HATÁROK NÉLKÜL

Afrikai egészségügy európai szemmel

3 EGÉSZSÉG
ÉS JÖLLÉT

10 EGYENLŐTLENSÉGEK
CSÖKKENTÉSE

JAVASOLT
KOROSZTÁLY:

5-8. ÉVFOLYAM

IDŐTARTAM:

2X45 PERC

KAPCSOLÓDÓ
TANTÁRGYAK

történelem

KAPCSOLÓDÓ
TÉMAKÖRÖK

esélyegyenlőség

SZÜKSÉGES
ELŐZETES
TUDÁS

alapvető földrajzi ismeretek

A FELADAT
CÉLJA

megismerni a Bangassouban zajló
orvosi programot

A FELADAT
FEJLESZTI

szövegértés, szövegalkotás, prezentációs és
írás készség, írásbeli és szóbeli kommunikáció,
kreativitás, együttműködés, rendszerszemlélet,
szervezőkészség, kritikai gondolkodás,
globális gondolkodás

Mellékletek és linkek elérhetőek a www.anthropolis.hu/tankonyv honlapon.

A FOGLALKOZÁS MENETE

CSOPORTBONTÁS (5 PERC)

(patkó módszer)

Álljanak a gyerekek egymás mellé úgy, hogy a sor egyik végén legyen az, aki a legkevesebb időt töltötte kórházban, a másikon az, aki a legtöbbet! A sor első és utolsó két-két embere egy csoport, majd a következő kettő-kettő, és így tovább.

FELADAT (10 PERC)

Szedjétek össze kulcsszavakban (esetleg szófelhőben: <https://www.wordclouds.com>), ami eszetekbe jut arról a szóról, hogy kórház vagy egészségügy!

FELADAT (10 PERC)

Ezután a csoportban beszéljétek arról, hogy kinek milyen élményei voltak az egészségügyben, mi volt a legjobb, mi volt a legrosszabb!

Most figyelj!

2016. január 12-én egy magyar orvos, Dr. Lénárd Sándor elindult dolgozni a Közép-afrikai Köztársaságba az Orvosok Határok Nélkül nevű segélyszervezettel.

- Mi az, ami először eszetekbe jut Afrikáról? Írjátok fel egy papírra vagy a táblára! Járt esetleg közületek valaki Afrikában? Ha igen, akkor hol? (10 perc)

FELADAT (10 PERC)

Nézzetek utána az Orvosok Határok Nélkül nevű szervezetnek! Írjátok be a Google keresőbe: Orvosok Határok Nélkül!

- Mikor alakult a szervezet?
- Milyen céllal jött létre a szervezet?
- Mikor kapott Nobel-békedíjat a szervezet?

Egy fiatal magyar orvos fogta magát és elutazott a Közép-afrikai Köztársaságba, hogy dolgozzon. Kicsit betekintést engedett az életébe. Induljunk!

OLVASSÁTK EL EZT A RÖVID RÉSZLETET ÉS VÁLASZOLJATOK A KÉRDÉSEKRE! (15 PERC)

Bangui

Az évtizede békés országot, de főleg a fővárost két évvel ezelőtt egy katonai puccs polgárháborúba döntötte, és ezáltal egyszerre vissza a középkorba. Az apró muzulmán kisebbséget összeugrasztották a keresztényekkel, akik odáig konfliktusok nélkül éltek egymás mellett. Egy mondás szerint a közép-afrikai köztársaság 70%-a keresztény, 30%-a muzulmán, és 100%-a animista. Törzsi törvények alapján élik az életüket, a falu bölcsei hozzák meg a döntéseket. A beszélgetéseink folyamán érződik, hogy egyáltalán nem fanatikusok vagy erőszakosak.

A polgárháború aztán lecsillapodott, de az ország nagysága miatt a vesztes csapatok még mindig portyáznak a dzsungel különböző részein. Igazi központi hatalom nem létezik, a főváros még mindig veszélyes, nem tudnak rendet tartani. A vidékre meg végképp nem jut semmi. Mindeközben a föld tele arannyal és gyémánttal. Mégis, vagy épp ezért Bangui Afrika legszegényebbike. 2 óra múlva indul tovább a repülőgép a végcélomhoz Bangassouba.

Bangassou az őserdő közepén helyezkedik el. Reptér persze nincsen, egy tisztáson szállunk le a kavicsos földön. Az életünk ritmusa napról napra elég hasonló. Reggel fél hatkor hirtelen kel a nap, és a falu kakasai nem is hagyják sokkal tovább aludni az embert. Délután fél hatkor van a napnyugta, és hatkor már koromsötét van. Nincs kivilágítva semmi a faluban. A falu működését az óra helyett inkább ez határozza meg.

FELADAT (10 PERC)

Keressetek rá az interneten Banguira és Bangassoura! Derítsétek ki, hogy pontosan hol található, hogy néz ki, szedjétek össze minél több adatot a városról! Írjátok legalább öt-öt adatot!

**OLVASSÁTK EL EZT A RÖVID RÉSZLETET,
ÉS VÁLASZOLJATOK A KÉRDÉSEKRE! (30 PERC)****A kórház leírása:**

A kórházunk egy nagyjából Hősök tere nagyságú udvaron helyezkedik el és több egyszintű kis téglalapú épületből áll, mintha nagyobb családi házak lennének. Minden épületnek más-más a funkciója. Gyógyszertár, gyermekosztály, belgyógyászat, sebészet, adminisztráció, sürgősségi osztály és a műtőépület két műtővel, ahol dolgozom. Ezen kívül van egy 10x10 méteres, tetővel fedett, lebetonozott, nyitott helyiség, ahol a betegek hozzátartozói éjszakáznak a földön egymás mellett, főznek kis tüzek fölött, és mosnak a beteg családtagjaikra. Van, aki több napos utat tett meg a kórházig, hogy itt maradjon, akár hetekig. Magánélet, intimitás nem lehetséges, hiszen össze vannak zárva az emberek. Orvosi titoktartást alkalmazni nem lehet, mindenki figyelmesen hallgatja végig és vidáman kommentálja, amit a betegek általában négy-szemközt szokott közölni az orvos.

Naponta csak egyszer adnak ételt a kórházban, délben. A reggelit meg vacsorát egy családtag főzi meg. Este a kórházban csak a sürgősségi osztály van kivilágítva. Ezen kívül az udvar a sok kicsi tábortűztől világít, ahol főznek, alszanak, beszélgetnek a hozzátartozók. Mintha kirándulni jöttek volna.

A gyerekek sokkal fegyelmezettebbek, mint Európában. Hisztiző gyerekekkel még nem találkoztam. Még a három évesre is úgy rá tudnak szólni az ápolók, hogy teljesen elnémul és engedelmesen hagyja magát megvizsgálni. A gyerekek és a felnőttek fájdalomának tűréshatára jóval magasabb az otthon megszokottnál. Nagyon sok kisgyereket kezelünk égési sérülésekkel, mert nyílt tűzön főznek a földön, és játék közben ráesnek a tűzre, vagy leforrázzák magukat. Gyakran olyan későn jönnek az orvoshoz mindenféle elmérgedt, rothadó sebbel, amilyen stádiumban nálunk sosem látnánk. Sokan epilepsziás rohamukban esnek el. A sok létező parazita némelyike az agyban is le tud petézni, ezzel kiváltva a rohamot.

Az altatáshoz a felszereltség nagyon kezdetleges, azonban alig van krónikus, kritikus beteg, hanem inkább csonttörések, égések, sérvek és szüléssel kapcsolatos szövődmények a jellemzőek.

A sebésznek, mivel magára van utalva, kell leginkább értenie mindenhez, a csonttörésekhez épp úgy, mint a lágysérvekhez vagy belső vérzésekhez.

A gyerekek többsége kezelés nélkül belehalna az égései és csúnya sebei szövődményeibe, vagy egy deformáló csonttörés örökre nyomorulttá tenné, mégis egészségesen távozik egy-egy műtét után. Számptalan fiatal nő életét szülés után egy rövid nőgyógyászati beavatkozás menti meg, amikor vérzik egy bentragadt méhlepénydarab. Minden beteg hálásan megköszöni, amit teszünk értük. Szótlanul túrik az egész napos várakozást egy padon ülve a 35 fok melegben, fájdalomcsillapító nélkül, míg sorra kerülnek, hiszen látják, hogy csak két sebész van az egész falura. A 12 éves kislány, akinek amputálni kellett az ujját, mosolyogva mutatja másnap, hogy nézzem, már nem bűzölög a rothadásnak indult sebe, amit egy hal harapása okozott néhány hete.

Gondoljátok végig, hogy milyen egy magyarországi kórház! Szedjétek össze a hasonlóságokat és különbségeket! Ne csak az anyagi különbségekre fókuszáljatok! Hogyan reagálnak például a bangassoui gyerekek a fájdalomra? Másként mint a magyarok? Mi lehet ennek az oka?

Keressetek rá az interneten kórházakra, lehetőleg a világ minden tájáról (pl.: Nepál, Kína, Amerika, Afrika, Európa), és nézzétek meg a hasonlóságokat!

Dolgozzatok csoportban! Szerintetek milyen egy ideális kórház? Milyennek kell lennie, minek kell megfelelni? Készítsetek listát, tervezzétek meg a kórházat stb.! Gondoljátok mindenre, az orvosokon keresztül a betegek kezelésén át a pihenésre is!

**KOMPLEX TÉMÁK
SOKRÉTŰ TANTÁRGYAK**